

Tehottomia tukia vai talouskasvua ja osaamista?

Katsaus rakennerahasto-ohjelman 2014–2020 toteutukseen Kainuussa

EIJA TABELL-JOKELAINEN | VERNA MUSTONEN | JARMO JOKINEN | HEIKKI IMMONEN | EERO VILHU

Tehottomia tukia vai talouskasvua ja osaamista?

Katsaus rakennerahasto-ohjelman 2014–2020 toteutukseen Kainuussa

EIJA TABELL-JOKELAINEN

VERNA MUSTONEN

JARMO JOKINEN

HEIKKI IMMONEN

EERO VILHU

RAPORTTEJA 26 | 2018

**TEHOTTOMIA TUKIA VAI TALOUSKASVUA JA OSAAMISTA?
KATSAUS RAKENNERAHASTO-OHJELMAN 2014–2020 TOTEUTUKSEEN KAINUUSSA**
Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Ilona Mäki-Maukola

Kuvat: Kainuun liitto, ellei toisin mainita

ISBN 978-952-314-693-8 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-693-8

www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

ALKUSANAT	2
TL 1. PK-YRITYSTOIMINNAN KILPAILUKYKY (EAKR)	4
Uuden liiketoiminnan luominen (erityistavoite 1.1.)	4
KEHITTÄMISHANKKEET	4
YRITYSRAHOITUS.....	5
Pk-yritysten kannalta tärkeiden liikenne- ja logistiikkayhteyksien parantaminen (erityistavoite 1.2.)	6
Pk-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistäminen (erityistavoite 2.1.)	6
KEHITTÄMISHANKKEET	6
YRITYSRAHOITUS.....	7
Pk-yritysten energiatehokkuuden edistäminen (erityistavoite 3.1.)	9
YRITYSRAHOITUS.....	9
TL 2. UUSIMMAN TIEDON JA OSAAMISEN TUOTTAMINEN JA HYÖDYNTÄMINEN (EAKR)	11
Uusiutuvan energian ja energiatehokkaiden ratkaisujen kehittäminen (erityistavoite 3.2.)	11
KEHITTÄMISHANKKEET	11
YRITYSRAHOITUS.....	13
Tutkimus-, osaamis- ja innovaatiokeskittymien kehittäminen alueellisten vahvuuksien pohjalta (erityistavoite 4.1.)	13
KEHITTÄMISHANKKEET	13
Yritysten innovaatiotoiminnan vahvistaminen (erityistavoite 5.1.)	17
KEHITTÄMISHANKKEET	17
YRITYSRAHOITUS.....	19
TL3. TYÖLLISYYS JA TYÖVOIMAN LIIKKUVUUS (ESR)	23
Nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen (erityistavoite 6.1.)	23
Tuottavuuden ja työhyvinvoinnin parantaminen (erityistavoite 7.1.)	24
Työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaisen eriytymisen lieventäminen (erityistavoite 8.1.)	25
TL4. KOULUTUS, AMMATTITAITO JA ELINIKÄINEN OPPIMINEN (ESR)	26
Siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa tukevien palveluiden parantaminen (erityistavoite 9.1.)	26
Kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantaminen (erityistavoite 9.2.)	27
TL5. SOSIAALINEN OSALLISUUS JA KÖYHYDEN TORJUNTA (ESR)	28
Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen (erityistavoite 10.1.)	28
YHTEENVETO	31

ALKUSANAT

Usein kuulee sanottavan, että hankkeista ja yritystuista ei ole mitään hyötyä eikä niistä jää mitään pysyvää. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti 25.10.2016 teettää selvityksen yritystuista (ml. verotuet) ja niiden vaikutuksista talouskasvuun. Lisäksi pyydettiin arvioita yritystukien uudelleen kohdentamisen mahdollisuuksista. Selvitys on tehty virkatyönä. Selvityksessä eivät ole mukana EU-osarahoitteiset tuet, joita tässä arviointiraportissa käydään läpi Kainuun osalta.

Selvityksessä todettiin, että yritystukijärjestelmän painopistettä tulisi siirtää yrityssektorin pitkän aikavälin tuottavuutta edistävään suuntaan. Muutos tulisi toteuttaa asteittain pitkällä aikavälillä. Pitkän aikavälin tuottavuutta edistäviä yritystukia ovat tuet, jotka kannustavat yrityksiä kehittämään uutta osaamista ja ottamaan käyttöön edistyskelpoisempia tuotantotapoja ja -välineitä. Tämä on juuri se lähtökohta, johon Kainuussakin on EU-rahoituksen ohjaamisessa kiinnitetty huomiota.

Euroopan unionin ohjelmakausi 2014-2020 on edennyt yli puoleen väliin. Kainuussa Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoitusta on kanavoitu alueen kehittämisorganisaatioille ja yrityksille yhteensä noin 49 miljoonaa euroa ajalla 1.1.2014-31.12.2017. Kehittämishankkeisiin päästiin tekemään ensimmäisiä päätöksiä loppuvuonna 2014. Yritystukien osalta päätöksenteko käynnistyi 1.1.2015.

Rahoitus on mahdollistanut yrityksissä yli 40 miljoonan euron investointi- ja kehittämishankkeiden käynnistämisen. Hankkeiden vaikutuksella Kainuuseen arvioidaan syntyvän lähes 500 uutta työpaikkaa ja noin 114 miljoonaa euroa uutta liikevaihtoa, josta noin 55 % odotetaan tulevan viennin kautta. Yhdellä tukieurolla arvioidaan syntyvän lisää liikevaihtoa noin seitsemän euroa ja lisää vientituloja noin neljä euroa. Näiden suorien vaikutusten lisäksi kehittämistoimilla on aina myös huomattavia välillisiä vaikutuksia. Hankkeissa on kehitetty yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä esimerkiksi uusien investointien kautta. Tuotekehityksen avulla on käynnistetty kokonaan uusia liiketoiminta-alueita. Kansainvälistymiseen liittyvien kartoitusten seurauksena on avattu uusia vientimarkkinoita kainuulaisille tuotteille.

Kainuun liiton rahoittamien EAKR-kehittämishankkeiden arvioidaan synnyttävän 120 uutta työpaikkaa. Mukana hankkeissa on kohderyhminä paljon vientitoimintaa harjoittavia yrityksiä ja yrityksiä, jotka tähtäävät uuden tuotteen perustamiseen markkinoille sekä yrityksiä, jotka aloittavat TKI-toiminnan tai yhteistyön TKI-toimintaa tekevien organisaatioiden kanssa. Lisäksi yli 100 pk-yritystä ovat hankkeissa, joissa tavoitteena on merkittävä liikevaihdon kasvun tai henkilöstön määrän lisäys.

Sosiaalirahaston kehittämishankkeissa tulokset ovat erityisesti laadullisia ja ne näkyvät niin yksittäisten osallistujien kuin toimintamallien ja organisaatioidenkin tasolla. Hankkeilla on edistetty erityisesti nuorten ja pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden etenemistä työhön ja koulutukseen.

Rahoituksen avulla on muun muassa käynnistetty Ohjaamo-toiminta (NUPPA) Kainuussa. Hankkeilla on parannettu työttömien työ- ja toimintakykyä, jotta avoimille työmarkkinoille siirtyminen olisi helpompaa. Hankkeilla on kehitetty lukuisten työorganisaatioiden työhyvinvointia ja työelämän laatua. Opiskelijoiden siirtymät kouluasteelta toiselle sekä työelämään ovat helpottuneet. Työssä olevan työvoiman osaamistasoa on nostettu Kainuun keskeisillä kärkialoilla. Hanketoiminnan avulla on sekä uudistettu nykyisiä koulutusmuotoja (muun muassa Yritysamis) että tehty uusia koulutusavauksia (muun muassa elektronisen urheilun koulutuspolku, robotiikkaosaimista metallialalle tai sosiaalityön maisterikoulutus).

Tässä väliarvioinnissa tarkastellaan rahoituksen kohdentumista ja vaikuttavuutta maakunnassa. Tarkastelu sisältää Kainuun liiton myöntämän EAKR-rahoituksen yleisiin kehittämishankkeisiin sekä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen myöntämän rahoituksen yrityshankkeisiin (yrityksen kehittämisavustus, EAKR) ja yleisiin kehit-

tämishankkeisiin (EAKR, ESR). Tarkastelu kattaa myös Business Finlandin (aikaisemmin Tekes) myöntämän EAKR-osarahoitteen tutkimusrahoituksen kainuulaisille toimijoille.

Väliarviointi on tehty erityistavoitteiden mukaisesti siten, että kunkin erityistavoitteen alussa on tarkasteltu yleisiä kehittämishankkeita ja sen jälkeen suoraan yrityksille kohdistunutta rahoitusta. Raportissa tuodaan esiin hyviä hankkeita ja analysoidaan alueella havaittuja kehityssuuntia. Lisäksi esitetään näkemyksiä siitä, millaista hanketoimintaa ohjelmakauden loppupuolella tulisi käynnistää.

Tietolähteinä on käytetty Eura2014- ja Tuki2014/Yrtti2-tieto- ja seurantajärjestelmiä.

Kajaanissa 9.5.2018

Eija Tabell-Jokelainen, yritysasiantuntija, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Verna Mustonen, rahoitusasiantuntija, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Jarmo Jokinen, yritysasiantuntija, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Heikki Immonen, EU-hankekoordinaattori, Kainuun liitto

Eero Vilhu, aluekehitysasiantuntija, Kainuun liitto

TL 1. PK-YRITYSTOIMINNAN KILPAILUKYKY (EAKR)

Kainuussa oli vuosina 2014-2017 käytettävissä myöntövaltuutta TL1:n mukaiseen toimintaan yhteensä 17,6 miljoonaa euroa. Tästä summasta oli varattu hankkeisiin vuoden 2017 loppuun mennessä yhteensä noin 15 miljoonaa euroa (85 %).

Uuden liiketoiminnan luominen (erityistavoite 1.1.)

KEHITTÄMISHANKKEET

Kainuun liitto on myöntänyt EAKR-rahoitusta viidelle hankkeelle toimintalinjasta 1. Kyseisestä erityistavoitteesta rahoitusta on myönnetty vain yhdelle hankkeelle. Kainuun Etu Oy:n toteuttaman **64 North Portfolio** -hankkeen kokonaistavoitteena on mahdollistaa merkittävien rakennusinvestointien käynnistämisen Kainuussa, erityisesti niillä alueilla, joilla on investointivalmiita kohteita tarjolla.

Tällä hetkellä Vuokatien alue on Kainuun merkittävin matkailukeskittymä ja potentiaalinen alue lisätä työllisyyttä kerrannaisvaikutusten ja investointien avulla. Siksi alueella pyritäänkin aktivoimaan suuria rakennusinvestointeja. Hanke edistää oikeanlaisen kohdeaineiston ja sijoittajaesittelyjen avulla löytämään ja vakiinnuttamaan sijoittajia Kainuun investointikohteisiin. Hankkeen avulla tuetaan uusien yritysten käynnistymistä ja uuden liiketoiminnan kehittämistä Kainuussa.

Hankkeessa aktivoidaan rakennusinvestointeja matkailun avainkohteisiin Vuokatissa rakentamalla tuottavimmista kohteista sijoittajille suunnattu portfolio, joka monistetaan kattamaan laajemmin Kainuun kuntien matkailun investointikohteet hankkeen myöhemmässä vaiheessa. Tavoitteena on myös aktivoida varhaisen vaiheen markkinointitoimenpiteitä Hossan kansallispuistoon (yhteistyö Suomussalmen kunnan kanssa), Ristijärven tarjoamiin investointikohteisiin (yhteistyö Ristijärven kunnan kanssa) sekä Kuhmon ja Paltamon tarjoamiin investointikohteisiin (yhteistyö Kuhmon kaupungin ja Paltamon kunnan kanssa).

Hanke on ollut aktiivinen sijoittajavierailujen järjestämisessä ja alueen yritysten sekä kuntien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Hankkeen toteutusaika on 1.1.2017–31.12.2018 ja kokonaiskustannusarvio on 395 834 euroa, josta EAKR-tuen osuus on 277 083 euroa (70 %). Yksityistä rahoitusta hankkeessa on 61 025 euroa ja kuntien rahoitusta 57 726 euroa.

Hakemusvaiheen indikaattoriluvut ovat korkeita, mutta tavoitteensa saavuttaessaan hanke voi merkittävästi vaikuttaa pidemmällä tähtäimellä näiden arvioiden toteutumiseen.

Hakemusvaiheen indikaattorit

Uudet tuella aikaansaadut yritykset	5 kpl
Uudella tuella aikaansaaduista yrityksistä naisten perustamia	1 kpl
Pk-yritykset, jotka aloittavat uuden liiketoiminnan	5 kpl
Pk-yritykset, joissa merkittävä liikevaihdon tai henkilöstön lisäys	10 kpl
Uudet tuella aikaansaadut työpaikat yrityksissä	30 kpl
Uudella tuella yrityksiin aikaansaatuihin työpaikkoihin työllistyvät naiset	15 hlö
Vähähiilisyttä edistävät yritykset	2 kpl

YRITYSRAHOITUS

Suoraan yrityksille kohdistunutta rahoitusta on myönnetty 21 hankkeelle yhteensä 3,7 miljoonaa euroa. Rahoituksella on myötävaikutettu seitsemän uuden yrityksen syntymiseen. Esimerkkeinä voidaan mainita matkailualan yritys Haapala BnB Oy, metallipitoisuuksien reaaliaikaisia mittausprosesseja tuottava Meoline Oy ja matkailun ohjelmajalvveluyritys Vuokatin Seikkailupuisto Oy. Aloittavien yritysten hankkeita on rahoitettu myös vähähiilisyden edistämiseen liittyvissä erityistavoitteissa 3.1. ja 3.2.

Merkittävämmässä roolissa ovat kuitenkin olleet liiketoiminnan uudistamiseen tähtäävät hankkeet, joissa yritys on kehittänyt uutta liiketoimintaa olemassa olevan rinnalle. Tällaisia hankkeita ovat toteuttaneet muun muassa metallialan yritykset. Hankkeissa on kehitetty uusia tuotteita ja palvelumalleja perinteisen tilauskonepajavalmistuksen rinnalle. Tämä on tukenut yritysten oman tuotannon käynnistämistä alihankintatöiden oheen. Toimivien yritysten aktiivisuus liiketoiminnan uudistamisessa on ollut erittäin myönteistä.

EU-rahoituksen vaikutus uusien yritysten käynnistämiseen ei ole ollut Kainuussa kovin merkittävä aikaisemmin. Kuluvalle ohjelmakaudella aloittavien yritysten osuus tuensaajista on ollut noin 10 %. Tämä johtuu pääosin siitä, että valtaosa uusista yrityksistä perustetaan toimialoille, joille avustusta ei voida myöntää kilpailullisista syistä. Tällaisia toimialoja ovat muun muassa vähittäis- ja tukkukauppa, ravitsemistoiminta, kauneudenhoitoala, huolto- ja korjaamotoiminta sekä maa-, metsä- ja rakennusurakointi.

Kainuun toimialarakenne painottuu edelleen melko voimakkaasti pääomavaltaiseen teollisuuteen (muun muassa puutuote-, metalli- ja kaivosala), joissa alalle tulon kynnys on korkea. Esimerkkinä tästä on Sotkamo Silver Oy:n hopeakaivoksen käynnistämiseen liittyvä hanke, jota on rahoitettu erityistavoitteesta 1.1. Alueen suurilla yrityksillä ja niiden menestymisellä onkin huomattavat välilliset vaikutukset maakunnassa, koska uutta liiketoimintaa ja työpaikkoja syntyy myös alihankintaketjuihin.

Hankkeiden toimenpiteillä on edistetty yritysten uudistumista, mutta ne ovat olleet luonteeltaan kuitenkin enemmän nykyistä elinkeinorakennetta vahvistavia kuin sitä monipuolistavia. Alueen haasteena on edelleen uusien yritysten ja suurempien investointien houkuttelu alueelle.

Hakemusvaiheessa hakijoita pyydetään arvioimaan hankkeen vaikuttavuutta kahden vuoden kuluttua hankkeen päättymisestä. Oheisessa taulukossa on kuvattu hakemusvaiheen arviot. Lopulliset toteutuneet vaikutukset hankkeista saadaan kahden vuoden kuluttua hankkeen päättymisestä. Suurin osa hankkeista on edelleen käynnissä, joten toteutuneita vaikutuksia ei voida vielä tässä vaiheessa arvioida.

Hakemusvaiheen indikaattorit

Uudet yritykset	7 kpl
Uudet työpaikat	114 kpl
Liikevaihdon lisäys	33 milj. euroa
Viennin kasvu	23 milj. euroa
Hankkeissa syntyvät patentit	4 kpl
Hankkeissa syntyvät muut aineettomat oikeudet	8 kpl

Pk-yritysten kannalta tärkeiden liikenne- ja logistiikkayhteyksien parantaminen (erityistavoite 1.2.)

Kyseisen erityistavoitteen osalta Kainuun liitto tai Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ei ole rahoittanut yhtään hanketta johtuen myöntövaltuuksien vähäisyydestä verrattuna muihin maakuntiin. Rahoittajien ja maakunnan yhteistyöryhmän yhteinen linjaus Kainuussa on ollut se, että rakennerahasto-ohjelman ja maakuntaohjelman mukaiset kehittämishankkeet ovat ensisijalla rahoitettavien hankkeiden osalta.

Pk-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistäminen (erityistavoite 2.1.)

KEHITTÄMISHANKKEET

PK-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistämiseksi on rahoitettu Kainuun liitossa yhteensä neljää hanketta, joiden EAKR-rahoitusosuus on ollut 3 684 591 euroa ja hankkeisiin on sidottu yksityistä rahoitusta yhteensä 979 257 euroa. Kuntien rahoitusta hankkeissa on ollut yhteensä 543 885 euroa. Voidaan siis todeta, että ulkopuolinen rahoitus on ollut erittäin merkittävä kyseisen erityistavoitteen hankkeiden toteuttamisen kannalta. Kokonaisuudessaan erityistavoitteesta on rahoitettu kainuulaisten pk-yritysten kasvua ja kansainvälistymistä edistäviä hankkeita, joissa pääpaino on ollut uusien tuotteiden kehittämisessä uusien markkinoiden avaamiseksi mm. matkailun osalta. Hankkeissa on toteutettu markkinaselvityksiä, kansainvälisille messuille osallistumisia sekä vientimarkkinoille tähtäävää tuotteiden ja palvelujen kehittämistä.

Yksi merkittävimmistä hankkeista erityistavoitteessa on ollut Kainuun Etu Oy:n toteuttama Kasvua Kainuuseen -hankekokonaisuus, jonka EAKR-osuudessa panostettiin pk-yritysten kasvun, kansainvälistymisen ja omistajanvaihdosten edistämiseen. Hankkeen toiminnoissa on ollut mukana vuoden 2017 loppuun saakka ulottuvan raportoinnin mukaan 144 yritystä, joille on toteutettu erilaisia kasvun ja kansainvälistymisen edistämiseen liittyviä toimenpiteitä. Keskeisiä toimenpiteitä ovat olleet kasvu- ja vientivalmiuksien kehittäminen, yritys juridiikan ja yritystalouden asiantuntijapalvelut sekä omistusjärjestelyt. Hankkeen toteutusajaksi on 1.12.2014–31.3.2018 ja kokonaiskustannusarvio on 2 235 496 euroa, josta EAKR-tuen osuus on 70 %. Yksityistä rahoitusta hankkeessa on 603 809 euroa ja kuntien rahoitusta 146 840 euroa.

Toinen merkittävä panostus on ollut Sotkamon kunnan toteuttamassa Vauhtia Vuokatin (Kajaani-Oulujärvi) kv-matkailuun -hankkeessa, jonka päätavoitteena on matkailualan pk-yritysten kasvun ja kilpailukyvyn tukeminen Vuokatti-Kajaani-Oulujärvi-alueella niin, että erityisesti alueen kansainvälinen tunnettuus ja kiinnostavuus kasvavat. Hankkeessa toteutetaan yhteistyössä alueen pk-yritysten ja muiden toimijoiden kanssa matkailuun liittyvien palveluiden tuotteistamista, myynnin kehittämistä ja edistämistä sekä erityisesti kansainvälistä markkinointia valikoitujen kohdemaiden osalta. Hankkeessa edistetään paikallisten matkailuyritysten keskinäistä verkottumista sekä yhteisten palvelujen tai tuotteiden syntymistä. Hankkeen ensimmäisenä toimintavuotena 2017 on käynnistetty laaja kansainvälinen matkanjärjestäjyhteistyö hankkeessa olevien kohdemaiden ja alueiden eli Kiinan, Japanin ja Saksan kanssa.

Hankkeelle on asetettu muun muassa seuraavat tulostavoitteet:

- matkailutulon kasvu 10 % (nykytila välilliset tulot mukaan lukien noin 78 miljoonaa euroa)
- majoitustulon kasvu 10–15 % (nykytila noin 20 miljoonaa euroa, tavoite 22–23 miljoonaa euroa)
- kansainvälisten yöpyjien määrän kaksinkertaistaminen (nykytila noin 45 000 yöpyjää, tavoite 100 000 yöpyjää)
- kansainvälisten asiakkaiden määrän kaksinkertaistaminen (nykytila noin 10 000 asiakasta, tavoitetila 20 000 asiakasta)
- järjestäytyneen toimintamallin rakentaminen ja vakiinnuttaminen myynnin osalta; kohdepäällikkö toimii kontaktina alueen yritysten markkinointivastaaviin
- 100 000 lentomatkustajan vuotuisen käyttäjämäärän vakiinnuttaminen Kajaanin lentoasemalla

Hankkeen toteutusaika on 1.1.2017–31.12.2019 ja kokonaiskustannusarvio on 2 305 530 euroa, josta EAKR-tuen osuus on 75 %. Yksityistä rahoitusta hankkeessa on 288 192 euroa ja kuntien rahoitusta 288 189 euroa.

Erityistavoitteen hankkeet ovat edenneet hyvin ja aikataulussa tavoitteiden ja indikaattoreiden toteutumisen näkökulmasta. Kasvu Kainuusta -hanke on saanut suuren määrän pk-yrityksiä mukaan hankkeen toimenpiteisiin.

Hakemusvaiheen indikaattorit

Pk-yritykset, joissa merkittävä liikevaihdon tai henkilöstön lisäys	100 kpl
Uudet tuella aikaansaadut työpaikat yrityksissä	87 kpl
Uudella tuella yrityksiin aikaansaatuihin työpaikkoihin työllistyvät naiset	40 hlö
Vähähiilisyttä edistävät yritykset	45 kpl
Pk-yritykset, jotka aloittavat viennin tai laajentavat uudelle vientimarkkina-alueelle	70 kpl

YRITYSRAHOITUS

Yritysrahoituksessa kasvun ja kansainvälistymisen edistäminen on ollut voimakkaimmin esiin noussut erityistavoite. Rahoitusta on myönnetty 52 yrityshankkeelle yhteensä 5,9 miljoonaa euroa.

Erityistavoitteesta on rahoitettu kainuulaisten yritysten kasvua ja kansainvälistymistä edistäviä hankkeita, jotka ovat sisältäneet investointeja ja erilaisia kehittämisen toimenpiteitä. Hankkeissa on kehitetty tuotantomenetelmiä ja tuotteita uusien markkinoiden avaamiseksi. Kansainvälistyminen näkyikin hankkeiden sisällössä selkeästi. Kaksi kolmasosaa hankkeista on sisältänyt kansainvälistymiseen liittyviä toimenpiteitä, kuten markkinaselvityksiä, messuosallistumisia sekä vientimarkkinoille tähtäävää tuotteiden ja palvelujen kehittämistä. Kansainvälisten markkinoiden avaaminen vaatii yritykseltä aina valtavasti erilaisia resursseja ja usein ilman takeita tulevasta liikevaihdosta, jolla etupainotteisesti syntyneitä kustannuksia katettaisiin. Tämän vuoksi avustuksella on erittäin merkittävä rooli näiden toimien mahdollistamisessa.

Kansainvälistyminen on ollut selkeä painopiste useilla toimialoilla ja myös pienemmissä yrityksissä, jotka ovat käynnistäneet uusille vientimarkkinoille tähtääviä hankkeita. Hankkeiden synnyttämästä uudesta liikevaihdosta noin 56 % arvioidaan tulevan viennin kautta, kun tarkastellaan kaikkia erityistavoitteita. Erityistavoitteessa 2.1. viennin osuus tavoitellusta uudesta liikevaihdosta on lähes 60 %.

Erityistavoitteesta on rahoitettu myös mittavia investointihankkeita matkailussa (muun muassa Hiihtokeskus Ukohalla-Paljakka Oy, Kiinteistö Oy Suomussalmen Kulta-Hossa, Paljakka Skivillas Oy, Vuokatin Katinkulma Oy) ja teollisuudessa (muun muassa Kuhmon AA-Puu Oy, Suokone Oy, Symbicon Oy, Valtavalo Oy, Ämmän Betoni Oy). Investoinnit ovat liittyneet yritysten tuotantokapasiteetin kehittämiseen ja uusimman teknologian hyödyntämiseen. Niillä on parannettu yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä. Suuressa osassa investointihankkeista on ollut myös selkeä kytkentä kansainvälistymiseen.

EU-ohjelmakaudella 2007–2013 investointeihin myönnetyn yrityksen kehittämisavustuksen osuus oli noin 80 %. Kuluvalle ohjelmakaudella investointien osuus on ollut tähän mennessä 63 % eli kehittämisen toimenpiteisiin painottuvia hankkeita on rahoitettu selvästi enemmän puhtaiden investointihankkeiden sijaan. Tämä suuntaus on ollut pääosin myönteistä ja sen ansiosta myöntövaltuuksia on ollut hyvin käytettävissä koko ohjelmakauden ajan. Toisaalta havainto herättää kysymyksen, ovatko investoinnit jo liiankin matalalla tasolla käyttöomaisuuden kulumiseen nähden. Tämä voi johtaa ongelmiin pidemmällä aikavälillä, jos alueen yritykset eivät onnistu ylläpitämään kilpailukykyään. Ohjelmakausien väliset erot selittyvät osin myös avustuksen säädöspohjaan ja rahoituslinjauksiin tehdyillä muutoksilla, joiden seurauksena esimerkiksi pelkkiä ICT-laitehankintoja ei enää rahoiteta.

Hakemusvaiheen indikaattorit

Uudet työpaikat	198 kpl
Liikevaihdon lisäys	34 milj. euroa
Viennin kasvu	20 milj. euroa
Hankkeissa syntyvät patentit	17 kpl
Hankkeissa syntyvät muut aineettomat oikeudet	31 kpl

Pk-yritysten energiatehokkuuden edistäminen (erityistavoite 3.1.)

YRITYSRAHOITUS

Pk-yritysten energiatehokkuuden edistämiseen kohdistuneita yrityshankkeita on ollut kahdeksan (8) ja niiden saama tuki on ollut yhteensä 2,7 miljoonaa euroa. Erityistavoitteesta ei ole rahoitettu yleisiä kehittämishankkeita.

Puutuoteteollisuuden hankkeet on tulkittu laajasti vähähiilisuuden teemaan sopiviksi, koska puunjalostus on hiiltä sitovan luonteensa vuoksi merkittävä osa biotaloutta. Jalostuksessa syntyvät puutuotteet vähentävät käytön kautta hiilikuormaa muun muassa rakentamisessa. Erityistavoitteessa on rahoitettu Elementti Sampo Oy:n ja Kiinteistö Oy Sampokiinteistöjen hankekokonaisuus, jossa käynnistettiin massiivipuisten CLT-tilaelementtien tuotanto Kuhmossa. Hyvä esimerkki on myös Kuhmo Oy:n sahailoksen mittava investointi puuraaka-aineen käytön tehokkuuteen ja sivutuotteiden käsittelyyn. Yritykset ovat hyötynyt rakentamisen myönteisestä suhdanteesta ja erityisesti puurakentamisen lisääntymisestä. Kuhmon tapauksessa voidaan puhua laajemmin vähähiilisen yritysverkoston kehittämisestä.

Muiden toimialojen yritykset ovat toteuttaneet investointeja, jotka parantavat yrityksen energia- ja raaka-ainetehtokkuutta sekä pienentävät jätteen määrää. Esimerkkejä tästä ovat Suomalainen Lehtipaino Oy:n ja Imagon Oy:n hankkeet.

EAKR-rahoituksesta 25 % tulee osoittaa vähähiilisyyttä edistäviin hankkeisiin eli erityistavoitteisiin 3.1. ja 3.2. Kainuussa vähähiilisten hankkeiden osuus rahoituksesta on ollut vuoden 2017 lopussa 18 % eli tavoitetasosta ollaan vielä jäljessä. Vähähiilisten hankkeiden tunnistaminen on ollut haastavaa sekä hakijoiden että rahoittajan puolella. Osassa hankkeista on löytynyt myös vähähiilisuuden näkökulma, mutta koska valtaosa sisällöstä on painottunut johonkin toiseen erityistavoitteeseen, hanke on nähty tarkoituksenmukaisempana merkitä sinne. Rakennerahasto-ohjelman tarkastelutapa vähähiilisuuden edistämässä ei siis välttämättä kata kaikkia teemaan liittyviä toimenpiteitä, kun hankkeen voi merkitä vain yhteen erityistavoitteeseen. Vähähiilisuuden ymmärtäminen vaatisi teeman avaamista ja myös kohdennettua aktiivointia yritys kentässä. Jatkossa asiaan on kiinnitettävä enemmän huomiota rahoitettavien hankkeiden valinnassa.

Hakemusvaiheen indikaattorit

Uudet yritykset	2 kpl
Uudet työpaikat	37 kpl
Liikevaihdon lisäys	16 milj. euroa
Viennin kasvu	8 milj. euroa
Hankkeissa syntyvät muut aineettomat oikeudet	6 kpl

TL 2. UUSIMMAN TIEDON JA OSAAMISEN TUOTTAMINEN JA HYÖDYNTÄMINEN (EAKR)

Kainuussa oli vuosina 2014-2017 käytettävissä myöntövaltuutta TL2:n mukaiseen toimintaan yhteensä 18,7 miljoonaa euroa. Tästä summasta oli varattu hankkeisiin vuoden 2017 loppuun mennessä yhteensä 14,5 miljoonaa euroa (77 %).

Uusiutuvan energian ja energiatehokkaiden ratkaisujen kehittäminen (erityistavoite 3.2.)

KEHITTÄMISHANKKEET

Uusiutuvan energian ja energiatehokkaiden ratkaisujen kehittämiseen liittyviä hankkeita on ollut Kainuun liitos- ja yhteensä 4 kpl ja niiden saama EAKR-tuki on ollut yhteensä 1 277 881 euroa. Näissä hankkeissa yksityisen rahoituksen määrä on ollut 121 250 euroa ja kuntarahoitusta on kertynyt yhteensä 369 502 euroa.

BIOMIT – uudistuvan biotalouden sektorin sekä kaivannaisteollisuuden prosessi- ja mittauskehitys -hanke on Oulun yliopiston ja Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n CEMIS-konsortion alla toteuttama hanke, jonka päätavoitteena on vähentää teollisuuden hiilidioksidipäästöjä kehittämällä mittausratkaisuja bioenergiatuotannon ja kaivosteollisuuden prosessien optimointiin sekä vähentää teollisuuden ympäristöhaittoja kehittämällä ratkaisuja prosessiteollisuuden ja kaivosten vesien hallintaan. Tavoitteiden kautta pyritään tukemaan alueen kestävästä kehityksestä hyödyntämällä alueen raaka-ainevirtoja tehokkaammin ja kehittämällä uusia innovaatioita sivuvirtojen hyödyntämiseen.

Hankkeessa on tavoitteena kehittää ja pilotoida 4–5 teknologiaa, joiden avulla yritykset voivat saada aikaan uusia teollisia prosesseja biotalouteen Kainuussa. Mittaustekniikan avulla voidaan tehostaa nykyisiä prosesseja sekä luoda vähähiilisempiä prosesseja teollisuuteen. Tämä mahdollistaa uusien työpaikkojen syntyminen Kainuuseen. Hankkeessa pyritään aikaansaamaan 1–2 uutta prosessia, joiden avulla voidaan saada Renforsin rannan teollisuusalueen nykyisille ja uusille yrityksille uutta liiketoimintaa hyödyntäen alueen biomassoja ja sivuvirtoja. Lisäksi kehitetään 1–2 uutta teknologiaa biopolttoaineiden tuotannon seuraamiseen (NIR/Sähkökemian teknologiaan perustuen) ja 1–2 uutta teknologiaa kaivosteollisuuden prosessien seuraamiseen ja tuotannon optimointiin (NIR/Sähkökemian teknologiaan perustuen) sekä 1–2 uutta teknologiaa paperi- ja selluteollisuuden sekä uudistuvan biotalouden prosessien seuraamiseen ja tuotannon optimointiin.

Hankkeen toteutusaika on 1.1.2017–31.12.2018 ja kokonaiskustannusarvio on 924 531 euroa, josta EAKR-tuen osuus on 70 %. Yksityistä rahoitusta hankkeessa on 65 000 euroa ja kuntien rahoitusta 155 452 euroa. Lisäksi hankkeessa on muuta julkista rahoitusta 56 907 euroa.

Kyseisen erityistavoitteen osalta on tuettu myös esimerkiksi Puolangan kunnan biokeskuksen aluesuunnittelun ja siihen liittyvien investointien edistämistä sekä Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitoksen toteuttamaa Kajaanin Seppälän alueen vertikaalipuutarhan investointeja.

Kainuun liiton rahoittamissa hankkeissa on ollut vain yksi seurantajärjestelmään vähähiilisyttä edistäväksi merkitty hanke. Tavoitteena on, että koko ohjelmatasolla EAKR-rahoituksesta 25 % on osoitettu vähähiilisyttä tukeväksi.

Hakemusvaiheen indikaattorit

Yrityksissä säästetty energia	20150 MWh
Yrityksissä toteutettavat vähähiilisyttä edistävät demonstraatiot	16 kpl
Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden vetämään hankkeeseen osallistuneet yritykset	43 kpl
Yritykset, jotka käynnistävät t&k&i-toiminnan tai t&k&i-yhteistyön yliopistojen, korkeakoulujen tai tutkimuslaitosten kanssa	12 kpl
Yritykset, jotka tuovat markkinoille uuden tai aiemmasta versiosta merkittävästi kehitetyn vähähiilisyttä edistävän tuotteen tai materiaalin	10 kpl
Yhdyskuntien vähähiilisyttä edistävät uudet ratkaisut	5 kpl

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kautta myönnettyjä ympäristöministeriön hallinnonalan hankkeita on erityistavoitteessa 3.2 rahoitettu 6 kpl ja myönnetyn tuen määrä on yhteensä 781 210 euroa.

Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskuksen toteuttamassa hankkeessa Energiatehokkaat ja -omavaraiset kiinteistöt päätavoitteena on testata erityyppisissä LVIAS-saneeraustarpeessa olevissa toimisto- ja rakennuskiinteistöissä erilaisia energian säästö-, mikrotuotanto-, kuormienohjaus- ja varastointiratkaisuja sekä tehdä kiinteistöistä mahdollisimman energiatehokkaita ja -omavaraisia. Hankkeessa selvitetään mahdollisuudet eri uusiutuvien energiamuotojen käyttöön sekä sähkö- ja lämpökuormien ohjaukseen ja varastointiin. Sen lisäksi suunnitellaan alustavasti energiatehokkuus- ja mikrotuotantoratkaisut sekä opastetaan eri investointitukien hyödyntämiseen. Toisena päätavoitteena on kehittää energiatehokkaita ja -omavaraisia kiinteistökonsepteja sekä niihin liittyviä LVIAS-suunnittelu-, asennus- ja ylläpitopalveluja tarjoava yritysverkosto.

Kajaanin Ammattikorkeakoulun hankkeessa Uudet kierrätysmateriaaliratkaisut infra- ja ympäristörakenteisiin (GeoSolutions) tavoitteena on materiaalitehokkuuden parantaminen ja jätteiden määrän vähentäminen nostamalla kaivosjätteiden jalostusastetta ja tuotteistamalla sivuvirtoja. Hankkeen konkreettiset toimenpiteet tulosten saavuttamiseksi sisältävät sekundääristen raaka-aineiden kiinteyttämiseen liittyvän kehitystyön sekä rakenneratkaisujen testauksen kolmessa pilottikohteessa: tiekohteessa Paltamossa, PIMA (pilaantuneet maat) -kohteessa Kajaanissa sekä Pyhäsalmen kaivoksella. Pilottien avulla tutkitaan käytännön ilmasto- ja rasitusolosuhteissa rakenneratkaisujen toimivuutta pitkällä aikavälillä kaivos-, tie- ja pima-rakenteessa. Hanke sisältää sideaineiden optimoimisen laboratoriossa sekä näiden myötä raaka-aineiden prosessointiin ja materiaalien käyttöön liittyvän työmaateknikan kehityksen. Hankkeessa selvitetään optimaaliset tutkittavien raaka-aineiden prosessointimenetelmät ja materiaalien käyttöön liittyvät laiteteknologiset kehitystarpeet sekä arvioidaan rakenneratkaisujen ympäristövaikutuksia ja teknistaloudellista kannattavuutta.

Business Finland (aiemmin Tekes) on rahoittanut erityistavoitteesta yhden hankkeen, Extraction of valuable compounds from bioeconomy industry side streams, jossa kehitetään uusia menetelmiä kemikaalien erottamiseksi metsäbioteollisuuden sivuvirroista ja pilotoidaan menetelmä pilot-mittakaavan kokeessa. Lisäksi hankkeessa kehitetään kuvantavaan mittaukseen perustuva reaaliaikainen ja kustannustehokas puun palakoon mittaussuunnitelma. Myös mittaus demonstroidaan todellisessa asiakasympäristössä. Tavoitteena on hankkeen jälkeen hyödyntää tutkimustuloksia yhdessä yritysten kanssa. Hankkeen toteuttaa Oulun yliopisto ja siihen myönnetty EAKR-rahoitus on 249 600 euroa.

YRITYSRAHOITUS

Erityistavoitteesta rahoitettuja yrityshankkeita on ollut yhdeksän (9) ja niiden saama tuki on ollut yhteensä 1,1 miljoonaa euroa.

Esimerkkejä erityistavoitteesta rahoitetuista yrityksistä ovat Prometec Tools Oy ja Walkia Group Oy. Prometec Tools Oy on kehittänyt biopolttoaineiden laadunvalvontaan soveltuvan näytteenottorobotin. Yrityksen asiakkaita ovat mm. voimalaitokset. Walkia Group Oy:n hankkeessa kehitetään älykästä ja etäohjattavaa valaisinjärjestelmää teollisuuteen ja yhdyskunnille.

Hakemusvaiheen indikaattorit

Uudet yritykset	2 kpl
Uudet työpaikat	23 kpl
Liikevaihdon lisäys	16 milj. euroa
Viennin kasvu	8 milj. euroa
Hankkeissa syntyvät patentit	8 kpl
Hankkeissa syntyvät muut aineettomat oikeudet	17 kpl

Tutkimus-, osaamis- ja innovaatiokeskittymien kehittäminen alueellisten vahvuuksien pohjalta (erityistavoite 4.1.)

KEHITTÄMISHANKKEET

Erityistavoitteessa on ollut Kainuun liiton rahoittamia hankkeita yhteensä 12 kpl ja niiden saama EAKR-rahoitus on ollut yhteensä 4 920 212 euroa. Näissä hankkeissa yksityisen rahoituksen määrä on ollut 226 500 euroa. Kuntarahoitusta on kertynyt 1 198 504 euroa ja muuta julkista rahoitusta hankkeisiin on sidottu 683 660 euroa. Hankkeiden sisällöt ovat rakennerahasto-ohjelman lisäksi tukeneet vahvasti Kainuun maakuntaohjelmaa ja älykkään erikoistumisen strategiaa. Alueen oppi- ja tutkimuslaitokset ovat olleet avainasemassa hankkeiden käynnistämässä.

Kajaanin ammattikorkeakoulun ja Kainuun ammattiopiston yhteistyössä toteuttamassa **Robotiikka automaatiota Kainuuseen** -hankkeessa tavoitteena on lisätä ja kehittää robotiikan ja siihen liittyvän automaation oppimisympäristöjä sekä kohottaa niiden edellyttämää osaamista sekä oppilaitoksissa että yrityksissä. Kainuulaisista tuotannollisista yrityksistä merkittävä osa näkee robotiikan ja automaation lisäämisen tärkeänä tekijänä nykyisessä kilpailutilanteessa. Oppilaitosyhteistyö mahdollistaa ja helpottaa uuden teknologian käyttöönottoa. Lisäksi yritysten ja oppilaitosten yhteistyöllä voidaan parantaa osaajien saatavuutta Kainuun alueella ja taata se myös tulevaisuudessa. Projektissa rakennetaan hitsausrobotiikan ja liikuteltavan NC-koneiden palvelurobotiikan oppimisympäristöt Koneistamo Alm Oy:n ja Katera Steel Oy:n tiloihin, kappaleenkäsittelyrobotiikan oppimisympäristö KAMK:n tiloihin sekä kiinteä NC-koneen toimintaa tehostava oppimisympäristö KAO:n tiloihin. Hanke on

yleinen kehittämishanke ja tässä luotavat uudet robotiikka-automaation kehitysympäristöt ovat laaja-alaisesti myös muiden kuin rahoittajina toimivien yritysten käytössä. Näiden lisäksi hankitaan monipuolinen valikoima siirrettäviä yhteistyörobotteja yritysten ja oppilaitosten käyttöön sekä tuotteiden kokoonpanoon (KAMK) sekä hitsaukseen tarkoitetut (KAO) robottiympäristöt oppilaitoksiin. Lisäksi hankitaan hoiva-alan robotiikkaa oppilaitokseen (KAMK).

Hankkeen toteutuksen aikana syntyvät tulokset:

- Kaksi oppimisympäristöä käytössä yrityksissä.
- Neljä oppimisympäristöä käytössä oppilaitoksissa.
- Erillisiä, monenlaisia ja monipuolisia robottiyksiköitä yritysten ja oppilaitosten hyödynnettävissä.
- Käytettävissä tarvittavat lisälaitteet ja tarvikkeet, jotka mahdollistavat hankittujen opetusympäristöjen ja siirrettävien erillisyksiköiden monipuolisen käytön.
- Käytössä monipuoliset ohjelmistot robottien ja niihin liittyvien järjestelmien ohjelmointiin ja ohjaukseen.
- Opiskelijat pääsevät opiskelemaan ja käyttämään uusia laitteistoja ja ohjelmistoja.
- Yritykset pääsevät testaamaan robotiikan soveltuvuutta omaan toimintaansa.

Projektin merkittävä uutuusarvo tulee esille nimenomaan yhteistyörobotiikassa, mikä mahdollistaa robotiikkaympäristöjen helpon liikuteltavuuden paikasta toiseen tarpeen mukaan

Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 1 500 000 euroa, josta EAKR-osuus on 1 050 000 euroa (70 %), Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy:n osuus 230 000 euroa ja Kainuun ammattiopiston osuus 70 000 euroa. Yritysrahoitus koostuu kuuden eri yrityksen osuuksista, jotka ovat yhteensä 150 000 €. EAKR-hankkeeseen kytkeytyy rinnakkainen ESR-hanke osaamisen ja koulutuksen kehittämiseen **Robotiikan ja automaatiotekniikan osaamisen kehittäminen Kainuussa**.

Hakemusvaiheen indikaattorit

Muuta tukea kuin rahoitustukea saavat yritykset	3 kpl
Uudet tuella aikaansaadut t&k&i-työpaikat	29 kpl
Uudet tuella aikaansaatuihin t&k&i-työpaikkoihin työllistyvät naiset	12 hlö
Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden vetämään hankkeeseen osallistuneet yritykset	119 kpl
Yritykset, jotka käynnistävät t&k&i-toiminnan tai t&k&i-yhteistyön yliopistojen, korkeakoulujen tai tutkimuslaitosten kanssa	43 kpl
Uudet innovaatioalustat	17 kpl
Innovaatioalustoissa kehitetyt ja pilotoidut tuotteet tai palvelut	23 kpl
Kaupunkien kanssa innovaatioympäristöissä yhteistyötä tekevät yritykset	54 kpl

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kautta myönnettyjä ympäristöministeriön hallinnonalan hankkeita on erityistavoitteessa 4.1 rahoitettu 2 kpl ja ylimaakunnallisia hankkeita 3 kpl. Myönnetyn tuen määrä on yhteensä 926 485 euroa.

Metsähallituksen toteuttamassa **Linna Kajaanin kaupungissa** -hankkeessa linnanraunioiden saavutettavuutta kehitettiin uusimalla opastustauluja linnalla sekä luotiin Kajaanin rauniolinnalle uudet verkkosivut, johon on koottu laajasti tietoa niin tekemisen ja näkemisen mahdollisuuksista itse linnalla ja Rantapuistossa sekä läheisyydessä sijaitsevista palveluista. Rauniolinnalla suoritettiin sekä riskianalyysi että erityisryhmät huomioiva esteettömyyskartoitus. Hankkeen näkyvin tuotos oli elokuussa 2015 järjestetty, kesän tapahtumatarjontaa jatkava Linnanvirta2015 -puistujuhla, jonka monipuolinen ohjelma houkutteli kaksipäiväiseen tapahtumaan arviolta 3 000 kävijää. Hankkeen päättymisen jälkeen Linnanvirta-tapahtuma on järjestetty vuosittain eri toimijoiden ja yritysten yhteistyönä.

Suomen ympäristökeskuksen, Oulun yliopiston CEMIS-Oulun, Kajaanin Ammattikorkeakoulun ja GTK:n ylimaakunnallisessa yhteishankkeessa **Kaivosvesiä vastaanottavien vesistöjen hallinta ja kunnostaminen** (KaiHali) tavoitteena on edistää osaamista ja liiketoimintaa kaivosvesien turvallisesta johtamisesta järviin ja jokiin kehittämällä moderneja vesistön mallinnus-, mittaus- ja vaikutusarviointityökaluja. Hankkeen toisena päätavoitteena on kehittää kaivosvaikutteisten järvien hoitoa ja kunnostamista pienimittakaavaisilla pilottikojeilla. Erityistä huomiota kiinnitetään tiedon levittämiseen kaivosalalla toimivien yritysten keskuudessa verkkopohjaisten tiedotusten ja tiedotustilaisuuksien avulla.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella on rahoitettu kahdeksaa (8) hanketta yhteensä 1,2 miljoonalla eurolla. Hankkeiden sisällöt ovat tukeneet vahvasti Kainuun maakuntaohjelman älykkään erikoistumisen strategiaa. Alueen oppi- ja tutkimuslaitokset ovat olleet avainasemassa hankkeiden käynnistämässä.

Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy toteuttanut seuraavia hankkeita:

- KALPAT - Esiselvitys Kajaanin AMK:n laboratoriopalveluista paikallisten yritysten liiketoiminnan edistämässä
- Kansainvälinen Teknologialiiketoiminta (KANTELI-hanke)
- Investointi agglomeroitilaitteistoon liittyen KANTELI-hankkeeseen
- Tulevaisuuden teknologiat matkailussa

CEMIS-ohjelmakokonaisuuteen kuuluvassa KANTELI-hankkeessa kehitetään uutta palvelumallia tutkimuslaitosten ja yritysten väliseen teknologian siirtoon. Hankkeessa kaupallistetaan tutkimushankkeiden tuloksia ja edistetään uusien spin-off -yritysten perustamista. Tulevaisuuden teknologiat matkailussa -hankkeessa selvitetään tekoälyn, automatiikan ja robotiikan hyödyntämistä kainuulaisissa matkailualan yrityksissä.

Oulun yliopiston CEMIS-Oulu yksikkö (MITY) on toteuttanut hankkeen, jossa kehitetään sähkökemiallista mittausmenetelmää pienten metallipitoisuuksien mittaukseen sekä mittauksen testausympäristö bio-, kaivos- ja cleantech-aloilla toimivien pk-yritysten tarpeiden mukaisesti. Menetelmää käytetään teollisuuden prosessivesien ja kaivosten vesien on-line ja off-line mittauksiin sekä biotuotteiden valmistusprosessien seurantaan. Hankkeen tavoitteena on edistää uusien startup-yritysten perustamista Kainuuseen.

Yritysten toimintaympäristön kehittämishankkeita on tehty myös alueen kunnissa. Kuhmon kaupunki on jatkanut Woodpolis-kokonaisuuden ja Kantolan alueen kehittämistä. Toimintaympäristön kehittämisavustuksella on rahoitettu **Kantolan alueen kestävä kehittäminen** -hanke, jossa alueelle luotiin vuoteen 2020 ulottuva strateginen suunnitelma. Hankkeen muita tavoitteita olivat alueen yritysverkoston kilpailukykyyn vahvistaminen sekä uusien puutuoteklusteria vahvistavien liiketoiminta-avausten aikaansaaminen.

Kainuun liiton rahoittamana on käynnistynyt vuoden 2018 alusta **Woodpolis2020**-hanke, joka pohjautuu edellä mainittuun strategiseen suunnitelmaan. Hankkeen tavoitteena on synnyttää vuoteen 2020 mennessä Kantolan

alueelle 50–70 uutta työpaikkaa sekä kasvattaa alueen yritysten liikevaihtoa 70–100 miljoonaa euroa. Lisäksi tavoitellaan uusia yrityksiä alueelle 4 kpl. Tavoitteisiin pyritään mm. tuotantoarvoketjujen tehostamisella, sivuvirroista syntyvillä uusilla tuotteilla sekä digitalisaation ja vientikaupan kehittämisellä.

Ristijärvellä kunnan omistama Seniorpolis Oy toteutti **Helmi Villas Verkosto** -hankkeen, jossa tuotettiin Helmi Villas -kohteeseen tulevista harkitsevista investoreille, operaattoreille ja palveluntuottajille aineistoa kohteeseen sopivasta liikeideasta ja toiminnasta.

Vuokatin Säätiö (Vuokatin urheiluopisto) on käynnistänyt hankkeen **Vuokatin sporttiosaamisen kansainvälisen liiketoiminnan kehittäminen**, jossa urheiluosaamisesta ja -olosuhteista kehitetään matkailun vientituote.

Hankkeilla arvioidaan olevan välitön vaikutus toimivien pk-yritysten kehittymiseen sekä aloittavien pk-yritysten perustamiseen ja käynnistymiseen. Tutkimuslaitosten ja kehittämisorganisaatioiden yhteistyö yritysten kanssa on synnyttänyt uusia pk-yrityksiä, jotka ovat kaupallistaneet tutkimustuloksia ja kehittäneet niistä uutta liiketoimintaa.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella on ollut merkittävä vaikutus alueen pk-yritysten toimintaedellytysten parantamiseen, mutta uusien yritysten perustaminen ei ole tässä vaiheessa toteutunut alkuperäisten tavoitteiden mukaisesti.

Tulevina vuosina Kainuussa tullaan tarvitsemaan yritysten digitalisaatiota (tietojärjestelmät, pilvipalvelut, virtuaalituotanto (vr/ar), tuotantoautomaatio, robotiikka, tekoäly) ja vähähiilisyttä edistäviä toimintaympäristön kehittämishankkeita. Muita tärkeitä teemoja ovat tutkimustulosten kaupallistaminen, start up- ja spin-off -yritysten perustamisen edistäminen sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden ja pk-yritysten välinen verkostoituminen.

Hakemusvaiheen indikaattorit

Uudet työpaikat	34 kpl
Pk-yritykset, joihin välitön vaikutus	130 kpl

Myös Business Finland (aiemmin Tekes) on rahoittanut kolmea (3) erityistavoitteeseen liittyvää hankekokonaisuutta Kainuussa. Hankkeisiin osoitettu rahoitus on ollut yhteensä 1,1 milj. euroa. Alla on esitetty tiivistelmät hankkeiden sisällöstä.

GeoSorbents-projektin tavoitteena on kehittää kustannus- ja energiatehokkaasti valmistettavia uusia tuotteita ja käyttösovellutuksia veden- ja jätevedenkäsittelyyn. Projektin lähtökohtana on kehittää T&K-työn kautta projektiin osallistuvien yritysten liiketoimintaa ja parantaa niiden kilpailukykyä. Projekti keskittyy kaivannaisteollisuuden, energiantuotannon ja metallinjalostuksen tuottamien jäte-, sivuvirta- ja sekundääristen raaka-aineiden hyödyntämiseen ja jatkojalostukseen veden- ja jäteveden käsittelytuotteiksi. Hankkeen toteuttavat Oulun yliopisto ja Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy.

Serious Gaming Research Lab -projektissa luodaan palvelu, joka tarjoaa hyötypelituotteiden testausta ja arviointia sekä tutkimusta. Testauspalvelu auttaa parantamaan tuotteiden laatua ja kiinnostavuutta, minkä seurauksena tuotteiden kaupalliseen menestykseen on luotu paremmat mahdollisuudet. Lisäksi hankkeessa kehitettävä palvelu tarjoaa ratkaisuja hyötypelisiä kehittäviin ja niitä hyödyntäviin yritysten tarpeisiin. Palvelun kehittämistä tuetaan kehittämällä toimintamalli Serious Gaming Research Lab -kumppaniverkostolle, joka koostuu eri alojen edustajista. Palvelu auttaa hyötypelisiä kehittäviä sekä niitä hyödyntäviä yrityksiä kehittämään parempia tuotteita ja palveluja, sekä löytämään tarvittavaa asiantuntemusta, kontakteja ja markkinoimaan tuotetta halutuille tahoille ja verkostoille. Hankkeen toteuttaa Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy.

Virtuaalivalmentaja-projektissa luodaan pohja uudelle innovatiiviselle terveydenhuollon ja hyvinvoinnin työkalun prototyypille kehittämällä ennaltaehkäiseviä menetelmiä terveydentilan arviointiin. Näitä ovat muun muassa ulkoiseen häiriöön perustuva dynaamisen tasapainon testimenetelmä sekä non-invasiivisten biosensorimittauslaitteiden lukulaite esimerkiksi syljen kortisolin tai ravitsemushormonien monitorointiin. Hankkeen tulosten myötä voidaan aloittaa työ terveystarkastuskonseptin uudistamiseksi, joka ottaa huomioon henkilön toimintakyvyn tärkeiden fysiologisten parametrien lisäksi. Uudet palvelumuodot ja digitalisaation käyttöönotto hyvinvointipalveluissa mahdollistaa alan pk-yritysten kasvun. Hankkeen tuloksille halutaan löytää hyödyntäjiä suomalaisista terveys-, hyvinvointi- ja liikuntateknologia-alan toimijoista. Hanke toteutetaan rinnakkaishankkeina Jyväskylän ja Oulun yliopistojen, Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy:n sekä VTT-MIKES:n kesken.

Yritysten innovaatiotoiminnan vahvistaminen (erityistavoite 5.1.)

KEHITTÄMISHANKKEET

Yritysten innovaatiotoiminnan vahvistamiseen liittyviä hankkeita on rahoitettu Kainuun liitossa 10 kpl EAKR-tukisumman ollessa yhteensä 2 510 518 euroa. Kuntarahoitusta hankkeissa on kertynyt 589 928 euroa ja muuta julkista rahoitusta 85 012 euroa. Yksityistä rahoitusta hankkeissa on 397 865 euroa.

Idän Taiga Ry:n toteuttamassa **Uudet Wild Taiga alueet** -hankkeessa tulostavoitteena oli uusilta markkina-alueilta (Kiina, Japani, Etelä-Korea, Puola, Tsekki) tulevien kv-majoitusvuorokausien määrän sekä eläintenkatselu- ja kuvausyrittäjien piilokojuilla kävijöiden määrän nostaminen merkittävästi. Hankkeen alkaessa rekisteröityjä yöpymisiä uusilta markkina-alueilta oli vain 79 ja hankkeen päättyessä tammi-elokuussa 2017 rekisteröityjen yöpymisten määrä oli 440. Hankkeen toiminnan aikana selvisi, että erittäin merkittävä määrä kv-yöpymisistä

toteutui Tilastokeskuksen rekisteröinnin ulkopuolelle jäävinä yöpymisinä – ne haluttiin laskea hankkeen tuloksiin mukaan. Elokuun 2017 loppuun mennessä yöpymisiä (rekisteröidyt + ei rekisteröidyt) oli kertynyt jo 1637.

Hankkeen keskeisenä tavoitteena oli, että uusien, paranneltujen tuotteiden viennin kautta, hankkeen toimenpiteiden tuloksena vähintään kymmenellä (10) yrityksellä liikevaihto kasvaisi merkittävästi (yli 10 %). Majoitusvuorokausien lisääntymisen ja yritysten kanssa käytyjen keskustelujen perusteella on arvioitavissa, että hankkeen toteutusaikana yritykset kasvattivat liikevaihtoaan. Hankkeen numeerisena tavoitteena oli, että hankkeeseen osallistuvista Wild Taiga - yrityksistä vähintään 26 vie hankkeen tuen seurauksena uusia tai merkittävästi paranneltuja tuotteita hankkeessa määritellyille kansainvälisille markkina-alueille. Yritysten lukumäärä nousi kolmeen-kymmeneen (30) eli tavoite ylittyi neljällä (4) yrityksellä. Odotettua suurempi määrä Wild Taigan yhteismarkkinoinnissa mukana olevista yrityksistä innostui uusille markkinoille suuntautuvasta tuotekehitystyöstä. Tavoitteen ylittyminen kertoo hankkeen sisällön ja toiminnan vastanneen yritysten tarvetta kansainvälistyä. Odotettua suurempi määrä johtunee myös siitä, että uusilla markkinoilla tarvittavien tuotteiden (ohjelmien) tuottamiseen tarvitaan aina joukko yrityksiä – ohjelmat koostuvat useamman yrittäjän tarjoamista tuotemoduuleista.

Hankkeen toteutusaika oli 16.2.2015–15.11.2017 ja kokonaiskustannusarvio oli 450 349 euroa, josta EAKR-tuen osuus oli 315 244 euroa (70 %). Yksityistä rahoitusta hankkeessa oli 105 105 euroa ja kuntien rahoitusta 30 000 euroa.

Hakemusvaiheen indikaattorit

Muuta tukea kuin rahoitustukea saavat yritykset	25 kpl
Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden vetämään hankkeeseen osallistuneet yritykset	14 kpl
Yritykset, jotka käynnistävät t&k&i-toiminnan tai t&k&i-yhteistyön yliopistojen, korkeakoulujen tai tutkimuslaitosten kanssa	25 kpl
Yritykset, jotka kehittävät uuden tai merkittävästi parannetun tuotteen markkinoille (tuote on uusi markkinoilla)	59 kpl
Yritykset, jotka kehittävät uuden tai merkittävästi parannetun tuotteen markkinoille (tuote on uusi yrityksille)	57 kpl
Yritykset, joihin syntyy uusiutuviin energiaratkaisuihin tai vähähiilisuuden tukemiseen perustuvaa uutta liiketoimintaa	8 kpl
Start-up yritykset, joilla on merkittävät valmiudet uuden tuotteen, palvelun tai tuotantomenetelmän kehittämiseen	11 kpl
Yritysten avoimen tiedon ja rajapintojen avulla toteuttamat uudet sovellukset	19 kpl

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kautta myönnettyjä ympäristöministeriön hallinnonalan hankkeita on erityistavoitteessa 5.1 rahoitettu 2 kpl ja ylimaakunnallisia hankkeita 2 kpl. Myönnetyn tuen määrä on yhteensä 372 055 euroa

Oulun yliopiston Mittaustekniikan yksikön hanke **Mikroaaltojen ja kryokonsentraation hyödynnettävyys teollisissa prosesseissa** pohjautuu siihen tarpeeseen, että elintarvike- ja luonnontuotealalle kaivataan uusia ja helpokäyttöisiä prosessitekniikoita, joiden avulla voidaan kustannustehokkaasti valmistaa korkealaatuisia tuotteita myös kansainvälisille markkinoille. Hankkeessa tutkitaan kahden Suomen prosessiteollisuudessa hyödynnettävien tekniikoiden, kryokonsentraation ja mikroaaltokäsittelyn, soveltuvuutta elintarvikkeiden ja luonnontuotteiden prosessointiin sekä nestemäisten jätteiden käsittelyyn. Hankkeen avulla pyritään tuomaan maailmalla yleistyviä tekniikoita suomalaisten toimijoiden tietoisuuteen ja hyödynnettäväksi heidän toimintansa kannatta-

vuuden, tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi. Hankkeessa prosessoidaan yritysten näytteitä kryokon-sentraatiolla ja mikroaaltotekniikalla ja tutkitaan prosessoinnin vaikutus tuotteiden laatuun. Lisäksi selvitetään prosessoinnin laiteinvestoinneista ja käytöstä muodostuvia kustannuksia. Hankkeen tulosten avulla yritykset pystyvät arvioimaan tekniikoiden soveltuvuutta omaan prosessiinsa sekä prosessien tehokkuuden, että kustan-nusten kannalta.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella on rahoitettu neljää hanketta, joita ovat toteuttaneet Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy, Jyväskylän yliopisto ja Kainuun Etu Oy. Näiden yhteenlaskettu EAKR-rahoitus on 1,0 miljoonaa euroa.

Toimintaympäristöhankkeissa sisällöt ovat olleet seuraavia:

CEMIS-ohjelmakokonaisuuteen kuuluvassa Jyväskylän yliopiston Vuokatin yksikön hankkeessa on tuotteistettu ja kaupallistettu huippu-urheilun testauspalveluja (välinetestausta ja kylmälaboratorio), kehitetty virtuaaliympäristöä urheilijan testausmatolle, edistetty kansainvälistymistä sekä uusien palveluyritysten perustamista alueelle.

Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy on toteuttanut CEMIS-kokonaisuuteen liittyen hankkeen, jossa kehitettiin ja demonstroitettiin pk-yrityksille suunnattuja teknologiansiirtopalveluja. Hankkeessa testattiin simulaattoreita ja virtuaaliympäristöjä urheilijan testausmenetelmien kehittämisessä sekä laajennettiin kansainvälistä toimijaverkostoa ja edistettiin uusien yritysten syntymistä.

Kainuun Etu Oy on toteuttanut pelialan kehittämiseen liittyvän Kavio Game Cluster -hankkeen, jonka tavoitteena oli uusien pelialan yritysten perustaminen Kainuuseen, hyöty- ja viihdepelien alihankintatoiminnan kehittäminen sekä kansallisen yhteistyön lisääminen Game Brewery -verkoston kanssa. Boosteri-hankkeessa kehitettiin uutta palvelumallia aloittaville pk-yrityksille, edistettiin uusien pk-yritysten perustamista alueelle ja kehitettiin yhteistyöverkostoa alueen muiden toimijoiden kanssa.

YRITYSRAHOITUS

Yrityskohtaisia kehittämishankkeita on ollut 15 ja niihin kohdistettu rahoitus on ollut yhteensä 1,6 miljoonaa euroa. Yrityshankkeissa on tehty monipuolista tuotekehitystä mm. ohjelmistojen suunnittelun, kaivosteollisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin sekä liike-elämän palvelujen toimialoilla. Hankkeita toteuttaneita yrityksiä ovat muun muassa Applirent Oy, Ceriffi Oy, CSE Simulation Oy, Digital Health Solutions Oy, Exèns Development Oy sekä Aquaminerals Finland Oy ja Juuan Dolomiittikalkki Oy. Hankkeiden sisällöissä on korostunut digitaalisuus monissa muodoissaan, teollinen internet (IoT) sekä erilaiset älykkäät ratkaisut. Hankkeilla on vastattu hyvin toimintaympäristön muutokseen ja sen haasteisiin. Digitalisaation edistäminen tulee olemaan erittäin tärkeä painopiste alueen yritysten aktivoinnissa ja rahoituksen suuntaamisessa myös tulevaisuudessa.

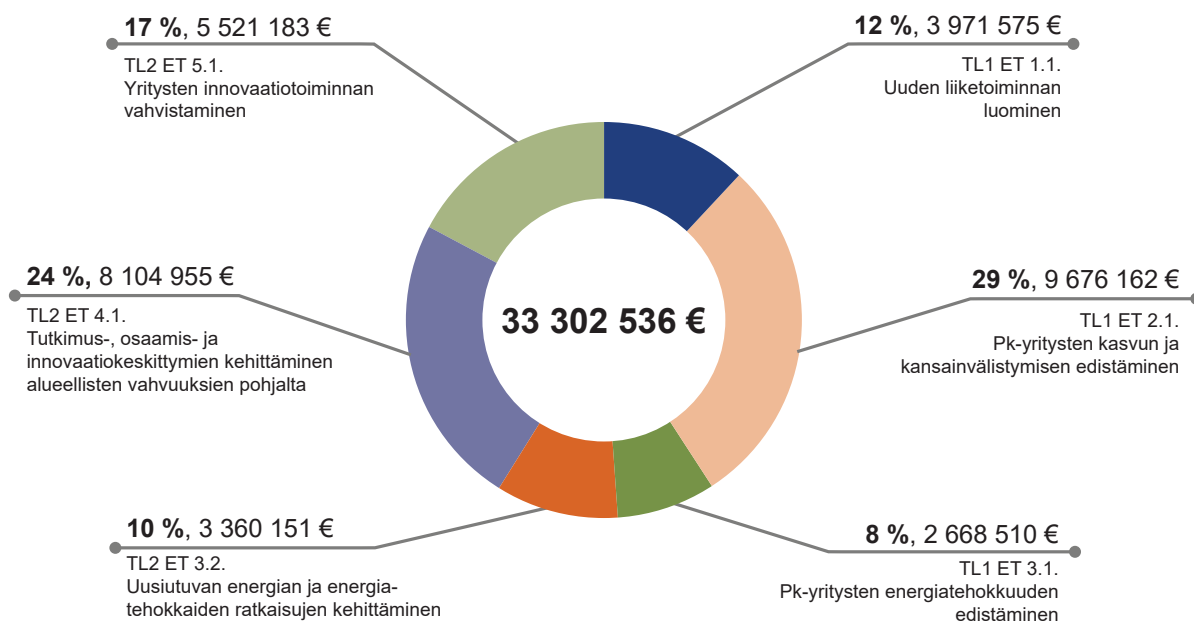
Kainuu tunnetaan pelialan osaamisen edelläkävijänä. Pelialan yrityshankkeita on kuitenkin rahoitettu vain muutamia, vaikka uusien peliyritysten aktivointia on tehty kehittämishankkeissa useamman vuoden ajan. Tähän vaikuttanee osaltaan se, että pelialan osaajat eivät ole perustaneet uusia yrityksiä, kun palkkatyötäkin on ollut tarjolla toimivissa yrityksissä. Haasteena on myös se, että Kainuu menettää esimerkiksi ammattikorkeakoulusta valmistuneita osaajia suurempiin kaupunkeihin.

Hakemusvaiheen indikaattorit:

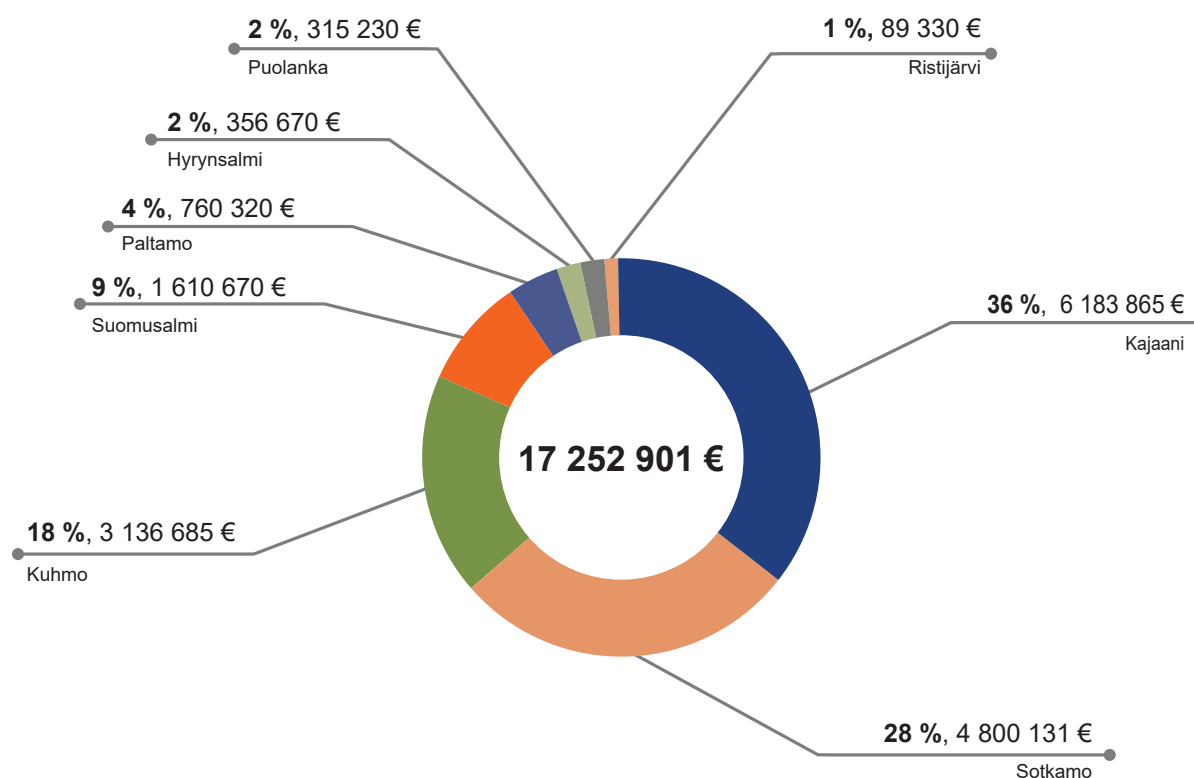
Uudet työpaikat	91 kpl
Liikevaihdon lisäys	14 milj. euroa
Viennin kasvu	4 milj. euroa
Hankkeissa syntyvät patentit	10 kpl
Hankkeissa syntyvät muut aineettomat oikeudet	64 kpl

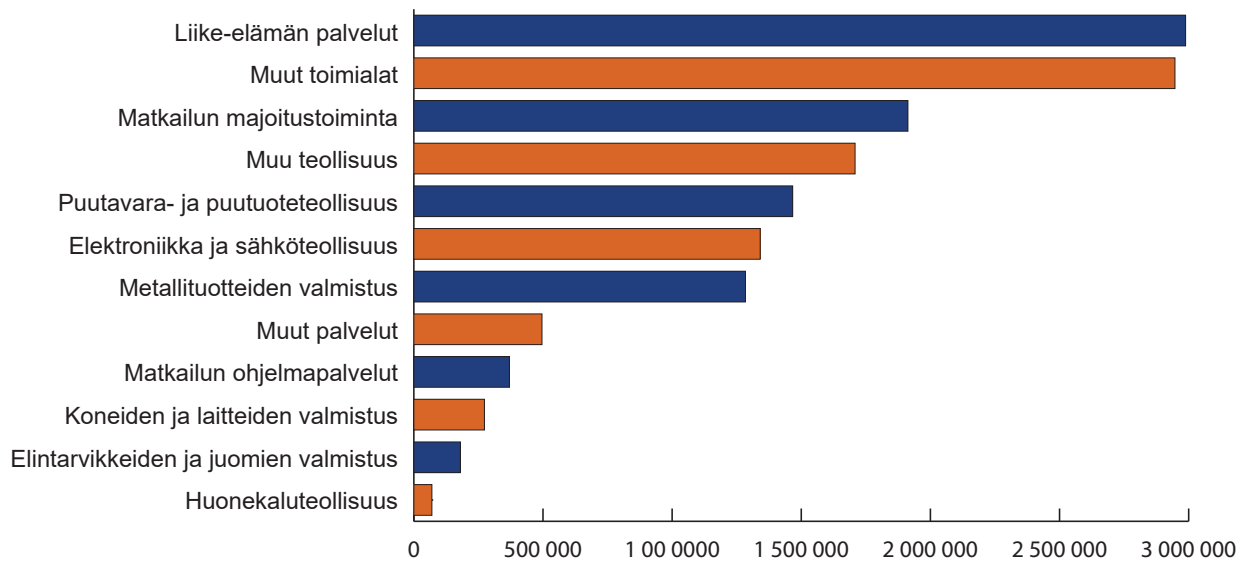
Myönnetty EAKR-rahoitus erityistavoitteittain

Myönnetty yritysrahoitus (EAKR) kunnittain

Myönnetty yritysrahoitus (EAKR) toimialaryhmittäin

Luokka "Liike-elämän palvelut" sisältää mm. matkailuun ja puutuoteteollisuuteen liittyvien kiinteistöyhtiöiden hankkeita.

Luokka "Muut toimialat" sisältää mm. kaivosalan hankkeita

Luokka "Muu teollisuus" sisältää mm. puu- ja betonteollisuuteen liittyviä hankkeita.

TL3. TYÖLLISYYS JA TYÖVOIMAN LIKKUVUUS (ESR)

Kainuussa oli vuosina 2014–2017 käytettävissä myöntövaltuutta TL3:n mukaiseen toimintaan yhteensä 8,116 miljoonaa euroa. Tästä summasta oli varattu hankkeisiin vuoden 2017 loppuun mennessä yhteensä 6,8 miljoonaa euroa (83,7 %). Ajalla 2014–2017 ESR-hankkeisiin oli Kainuussa osallistunut yhteensä 4680 henkilöä, joista 2984 naisia (64 %) (Huom. luku ei sisällä ylimatekunnallisia hankkeita, joten tosiasiallisesti lukuarvot ovat hieman korkeammat).

Nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen (erityistavoite 6.1.)

Vuoden 2017 loppuun mennessä erityistavoitteesta 6.1 oli rahoitettu yhteensä 9 hanketta, joiden yhteenlaskettu tuki oli noin 4,4 miljoonaa euroa. Lisäksi Kainuu on ollut mukana yhdessä ylimatekunnallisessa hankkeessa. Hanketoiminnassa on keskitytty erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen, nuorten työllisyyden edistämiseen sekä työvoiman kohtaanto-ongelmien ratkaisuihin. Parantuneen taloustilanteen myötä hankkeiden sisällöissä ovat painottuneet työvoiman saatavuuteen liittyvät kysymykset. Kansallisia työvoimapolitiikan määrärahoja on ollut käytössä hyvin, mikä osin on vaikuttanut ESR-rahoituksen kysyntään. Osana työllisyshankkeita on hyödynnetty ESR-rahoitteisia työvoimapolitiittisia rinnakkaishankkeita, joihin on sisältynyt erityisesti palkkatukea sekä työvoimakoulutusta osana hankkeiden keinovalikoimaa.

Kajaanin kaupungin hallinnoimassa **Kajaanin välityömarkkinoiden kehittämishankkeessa** kehitettiin kaupungin ja neljän yhdistyksen, Kainuun Nuotta ry, Nakertaja-Hetteenmäen kyläyhdistys ry, Spartak Kajaani ry sekä Kajaanin työvoimayhdistys ry, kanssa yhteistyössä kumppanuusperusteista työllisyydenhoitoa. Kaupungin ja yhdistystoimijoiden kesken luotiin uudenlainen välityömarkkinoiden toimintamalli - yhdistystoimijoiden roolit kirkastuivat ja kaikki löysivät omat vahvuutensa ja kehittivät niitä. Hanke palveluineen toimi tärkeänä työkaluna usean kajaanilaisen työttömän tilanteen edistämiseksi. 59 prosentille hankkeen asiakkaista eli yli 140 kajaanilaiselle työttömälle löytyi hankkeen jälkeen muu ratkaisu kuin uudelleen työttömäksi jääminen. Lisäksi hanke vaikutti merkittäväällä tavalla kaupungin ja yhdistyskentän yhteistyön kehittämiseen. Yhteistyö on hankkeen jälkeen entistä suunnitelmallisempaa ja tavoitteellisempaa. Osana hanketta kaupunki pilotoi yhdistysten työllisyysavustusmenettelyn, mihin pohjautuen kaupunki jatkaa kumppanuusperusteista yhteistyötä työllistävien yhdistysten kanssa hankkeen jälkeinkin.

Kainuun liiton ja Kainuun Etu Oy:n yhteistyössä toteuttamassa hankkeessa **Osaavan työvoiman rekrytointi Kainuuseen** pyritään löytämään keinoja helpottaa kainuulaisten työnantajien rekrytointiongelmia ja tuomaan esille Kainuun työmahdollisuuksia niin Kainuun ulkopuolella kuin maakunnan sisälläkin. Hanke pyrkii tavoittamaan erityisesti Kainuusta pois muuttaneita, opiskelunsa loppuvaiheessa olevia tai jo päättäneitä nuoria sekä työttömänä tai työssä olevia ammattilaisia jotka olisivat kiinnostuneita Kainuun tarjoamista työmahdollisuuksista. Hanketta toteutetaan kiinteässä yhteistyössä kainuulaisten työnantajien kanssa. Hanke tarjoaa mm. mahdollisuuden osallistua erilaisille rekrytointimessuille ja muihin tapahtumiin, joissa potentiaalisia työtä etsiviä henkilöitä on mahdollista kohdata. Lisäksi hankkeessa toteutetaan työnantajien rekrytointiosaamista lisääviä koulutuksia ja tuodaan esille Kainuun arjen toimivuutta monipuolisilla viestinnällisin keinoin.

Vuoden 2017 loppuun mennessä erityistavoitteesta 6.1. rahoitettuihin hankkeisiin oli Kainuussa osallistunut yhteensä 735 henkilöä, joista 428 naisia (58 %). Hankkeisiin osallistuneista henkilöistä noin 280 on ollut työttömiä, pitkäaikaistyöttömiä tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevia. Suurin osa tästä kohderyhmästä (yli 90 %) on ohjelman tuotosindikaattoreiden mukaisesti joko alle 30-vuotiaita tai yli 54-vuotiaita. Työssä olevia henkilöitä on

hankkeisiin osallistunut noin 300 henkilöä, he ovat pääasiassa työttömille palveluita tarjoavia henkilöitä valtiolla, kunnissa ja kolmannella sektorilla. Hankkeissa on kehitetty erityisesti heidän ohjausosaamistaan sekä verkostoyhteistyötä.

Erytystavoitteeseen 6.1. osallistuneiden työttömien suhteellisen pienehkö määrä johtunee pääasiassa siitä, että erityistavoitteeseen on kohdistunut suhteellisen vähän hakemuksia, kun taas toimintalinjan 5 kysyntä on ollut selvästi suurempaa ja siellä rahoitettuja hankkeita on useampia. Kainuun työttömyyden rakenne on ohjannut hanketoimintaa toimintalinjaan 5, jossa keskeisenä teemana on työttömien työ- ja toimintakyvyn parantaminen, kun taas toimintalinjassa 3 on selkeämmin tavoitteena avoimille työmarkkinoille työllistyminen aktiivisen työvoimapolitiikan keinoin. Vaikuttaa siis siltä, että kainuulaisten työttömien polut työhön alkavat varsin kaukaa ja varsinaisen työllistyminen on mahdollista usein vasta monenlaisten, pitkäkestoisten toimenpiteiden jälkeen.

Tuottavuuden ja työhyvinvoinnin parantaminen (erityistavoite 7.1.)

Vuoden 2017 loppuun mennessä erityistavoitteesta 7.1 oli rahoitettu yhteensä 5 Kainuuseen kohdistuvaa hanketta sekä kaksi ylimaakunnallista hanketta, joissa Kainuu on mukana. Hankkeiden yhteenlaskettu tuki oli noin 2,2 miljoonaa euroa. Erytystavoitteessa 7.1. painopisteenä on ollut mikro- ja pk-yritysten sekä muiden työorganisaatioiden tuottavuuden ja työhyvinvoinnin parantaminen. Rahoitetuilla hankkeilla on voitu varautua ja sopeutua työorganisaatioissa tapahtuneisiin muutoksiin, edistää työyhteisöjen sisäistä viestintä ja vuorovaikutusta, kehittää johtamista ja esimiestyötä sekä parantaa työorganisaatioiden kilpailukykyä.

Ohjelmakauden alkuvuosina Kainuun Etu Oy:n toteuttama Kasvua Kainuuseen -hankekokonaisuus on ollut merkittävä panostus kainuulaisten mikro- ja pk-yritysten toiminnan kehittämisessä. ESR-rahoitteisessa osiossa **Kasvua Kainuuseen – Johdon ja henkilöstön kehittäminen**, on panostettu erityisesti erilaisin koulutuksellisin toimenpitein yritysten tuottavuuden ja työhyvinvoinnin teemoihin yritysten tarpeista lähtien. Vuoden 2017 loppuun mennessä ESR-hankkeen toimenpiteisiin on osallistunut noin 250 yritystä ja noin 900 henkilöä. Merkittävänä osana hanketta ovat olleet työvoimapolitiittisen rinnakkaishankkeen kautta toteutetut työvoimakoulutukset. Kaupallinen tuottaja -rekrykoulutusta on toteutettu hankkeessa mukana oleville yrityksille kolme eri kertaa, mukana on ollut yhteensä noin 40 yritystä ja työtöntä työnhakijaa. Sekä työnantajien että työnhakijoiden palaute koulutuksista on ollut erittäin positiivista ja työllistyminen joko mukana olleisiin yrityksiin tai muualle on ollut korkealla tasolla.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän hankkeessa **Työ Unelmatyöksi – tuottavuutta ja työhyvinvointia Kainuun sotessa**, tavoitteena oli parantaa Kainuun sotien henkilöstön työhyvinvointia, lisätä työyhteisön vuorovaikutusta ja edistää työntekijöiden osallisuutta. Hankkeessa toteutettiin työyhteisövalmennusta, jossa keskityttiin työyhteisön vuorovaikutuksen parantamiseen erityisesti itsetuntemuksen lisäämisen kautta. Lisäksi järjestettiin henkilöstölle suunnattua koulutusta, jonka tavoitteena oli tukea erityisesti työntekijöiden muutostyökykyä. Hankkeessa kehitettiin myös esimiesosaamista ja laadittiin työhyvinvointia ja työyhteisön vuorovaikutusta ja työntekijöiden osallisuutta tukevia toimintamalleja. Työpajatyöskentelyyn perustuvia osallistavia toimintamalleja laadittiin seuraavista: korvaava työ, työhyvinvointisuunnitelman laatiminen, työssä innostumisen lisääminen ja yhteisöllinen työvuorosuunnittelu. Kokonaisuudessaan hankkeen toimenpiteisiin osallistuneiden lukumäärä oli 961 henkilöä, mikä tarkoittaa noin 27 % koko Kainuun sotien henkilöstöstä.

Vuoden 2017 loppuun mennessä erityistavoitteesta 7.1. rahoitettuihin hankkeisiin oli Kainuussa osallistunut yhteensä noin 280 eri työorganisaatiota, joista suurin osa mikro- ja pk-yrityksiä. Hankkeisiin osallistuneita henkilöitä oli yhteensä 2346 henkilöä, joista 1685 naisia (72 %).

Työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaisen eriytymisen lieventäminen (erityistavoite 8.1.)

Erytistavoitteeseen 8.1 on ollut vaikea saada hakemuksia, vaikka teemaa on nostettu esille useammallakin hakukierroksella. Hakemusten ja hankkeiden vähäisyys tässä sukupuolten tasa-arvoa edistävässä erityistavoitteessa on samankaltainen koko Suomessa. Teema koetaan kenties vieraaksi, potentiaalisia hanketoimijoita on varsin vähän ja toisaalta erityistavoitteen kaltaista toimintaa on mahdollista toteuttaa myös muissa toimintalinjoissa. Vuoden 2017 loppuun mennessä erityistavoitteesta on rahoitettu yksi yli maakunnallinen hanke, jossa Kainuu on mukana yhdessä Lapin maakunnan kanssa. Erytistavoitteeseen kohdennettu rahoitus jää Kainuun osalta alle 200 000 euron.

Tässä erityistavoitteessa tavoitteena on työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaisen horisontaalisen ja vertikaalisen eriytymisen lieventäminen. Naisia ja miehiä rohkaistaan hakeutumaan koulutukseen ja työhön perinteisistä sukupuoliroolimalleista poiketen. Hankkeissa voidaan edistää naisten yrittäjyyttä ja mahdollisuuksia edetä työuralla tuetaan. Miesten osalta tavoitteena on löytää tehokkaita ratkaisuja syrjäytymispolkujen ehkäisemiseksi.

TL4. KOULUTUS, AMMATTITAITO JA ELINIKÄINEN OPPIMINEN (ESR)

Kainuussa oli vuosina 2014-2017 käytettävissä myöntövaltuutta TL4:n mukaiseen toimintaan yhteensä 5,455 miljoonaa euroa. Tästä summasta oli varattu hankkeisiin vuoden 2017 loppuun mennessä yhteensä 5,3 miljoonaa euroa (96 %).

Siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa tukevien palveluiden parantaminen (erityistavoite 9.1.)

Vuoden 2017 loppuun mennessä erityistavoitteesta 9.1 oli rahoitettu yhteensä 10 Kainuuseen kohdistuvaa hanketta sekä yksi ylimaakunnallinen hanke, jossa Kainuu on mukana. Hankkeiden yhteenlaskettu tuki oli noin 2,0 miljoonaa euroa. Erityistavoitteen 9.1 kautta rahoitettu toiminta tukee etenkin koulutuksesta toiseen ja koulutuksesta työelämään siirtymiä kehittämällä mm. joustavia opintopolkuja. Hankkeissa on pyritty löytämään uusia toimintamalleja, joilla opetusta saadaan työelämälähtöisemmäksi, ja joilla opintojen suorittamista voidaan tukea. Kainuussa toteutetuissa hankkeissa on kehitetty mm. maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen menetelmiä sekä edistetty maahanmuuttajien siirtymiä ammatilliseen koulutukseen. Hankkeissa on kehitetty henkilökohtaisamisen prosesseja sekä opiskelijoiden aiemman osaamisen parempaa tunnistamista ja tunnustamista.

Kainuun ammattiopiston hankkeessa **Amisyrytyksessä oppiminen** pilotoinnissa mukana olivat kulttuuriala, luonnonvara-ala sekä liiketalouden ala, jotka muodostavat YritysAmiksen. Tavoitteena oli toteuttaa osaamisperusteisia opetussuunnitelmia yrittämällä oppimisen pedagogiikalla. Amisyrytys-pedagogiikassa etusijalla ovat yrittäjämäinen asenne ja työelämään siirtymisen valmiuksien kehittäminen. Opiskelujen alkuvaiheessa hankitaan oman alan perusosaamista oppilaitoksen amisyrytyksissä työskentelemällä. Toisena vuonna pääosassa ovat opiskelijoiden perustamat Nuori Yrittäjyys -yritykset, jonka jälkeen he voivat jatkaa toimintaa YritysAmiksen kahdessa osuuskunnassa. Hankkeessa käynnistettyä YritysAmis-toimintamallia toteutetaan oppilaitoksessa hankkeen päättymisen jälkeen osana organisaation perustoimintaa. Toimintaa on myös jo laajennettu muillekin koulutusaloille.

Aikuis- ja täydennyskoulutuspalvelut AIKOPA:n hallinnoiman **Lohiba buttijatta – Kainuun romanihankeen** avulla haluttiin parantaa Kainuun romaneille kohdennetun neuvonnan ja koulutuksen saatavuutta ja siten edesauttaa romanien siirtymistä tutkintotavoitteiseen koulutukseen, työelämään ja yrittäjiksi. Hankkeen aikana kuusi osallistujaa sai ammatin, heistä neljä ensimmäisensä, kahdella oli aiemmin jo tutkintoja takana. Kolme osallistujaa sai määräaikaisen työsuhteen ja kaksi palkkatukityön, kolme aloitti opiskelun, kaksi henkilöä aktivoitui muutoin ja yksi henkilö haki amk-opintoja suorittamaan. Osallistujille laadittiin jatkosuunnitelmat, jotta hankkeen päättyessä kouluttautumisen ja työllistymisen jatkopolku olisi jokaisella mietittynä. Kainuun romanihanke osoitti toimijoille, kuinka oleellista romanien kanssa työskennellessä on, että mukana on romanitaustainen henkilö työtä tekemässä. Romanit tarvitsevat paljon tukea ja rohkaisua edetäkseen kouluttautumisen ja työllistymisen tiellä. Kulttuurin tuntemus on avainasemassa ohjaustyössä. Romaniyhteisössä tarvitaan roolimalleja ja Kainuun romanihanke toi paikalliseen romaniyhteisöön hyviä esimerkkejä onnistumisista. Myös romanien kanssa asioivien tahojen, mm. viranomaisten, tietous romanikulttuurista lisääntyi hankkeen ansiosta.

Vuoden 2017 loppuun mennessä erityistavoitteesta 9.1. rahoitettuihin hankkeisiin oli Kainuussa osallistunut yhteensä 774 henkilöä, joista 473 naisia (61 %). Useampi kuin joka neljäs hankkeisiin osallistunut henkilö on alle 25-vuotias. Lähes viidennes hankkeisiin osallistuneista henkilöistä on maahanmuuttajia. Tuotosindikaattorina tavoiteltavia opettajia ja ohjaushenkilöstön edustajia hankkeisiin on osallistunut noin 180 henkilöä eli lähes joka neljäs hankkeisiin osallistunut.

Kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantaminen (erityistavoite 9.2.)

Vuoden 2017 loppuun mennessä erityistavoitteesta 9.2 oli rahoitettu yhteensä 11 Kainuuseen kohdistuvaa hanketta sekä neljä ylimaakunnallista hanketta, joissa Kainuu on mukana. Hankkeiden yhteenlaskettu tuki oli noin 3,2 miljoonaa euroa. Erityistavoitteen 9.2 hankkeilla on lisätty kasvu- ja rakennemuutosalojen tarvitsemää osaamista sekä oppilaitosten ja yritysten välisiä yhteistyöverkostoja. Kainuussa hankkeita on kohdistunut mm. kaivannaisalaan, puutuoteteollisuuteen, biotalouteen, metallialalle, pelialalle, matkailuun sekä sosiaali- ja terveysalalle. Kasvu- ja rakennemuutosaloja tukevaa osaamista on lisätty myös rinnakkaisilla ESR- ja EAKR-toimenpiteillä.

Kuhmon kaupungin ja Kainuun ammattiopiston yhteishankkeessa **RunkoPES ja CLT koulutuksessa** oli tavoitteena turvata rakennus- ja puutuotealan yritysten osaavan työvoiman saanti tulevaisuudessa. Hankkeessa käynnistettiin Kuhmossa pilottina kuuden henkilön oppisopimusryhmä rakennusalan perustutkintoon tähtäävään koulutukseen syksyllä 2016. Hankkeessa järjestettiin Woodpoliksen henkilöstölle, KAO:n opettajille ja Kantolan puutuoteteollisuusyritysten työntekijöille täydennyskoulutuksia. Hankkeessa etsittiin yhteistyökumppaneita puualan koulutuksen järjestämiseen oppisopimuskoulutuksina ja pyrittiin löytämään uusia ratkaisuja ammatillisen koulutuksen järjestämiseen tulevaisuudessa Kuhmossa.

eSports Center -hankkeessa Kajaanin Ammattikorkeakoulu ja Vuokatti-Ruka Urheiluakatemia ovat yhdistäneet voimansa rakentaakseen yhteistyössä Suomen elektronisen urheilun liiton (SEUL) kanssa kansainvälisen elektronisen urheilun keskuksen Kainuuseen. Mukana hankkeessa on myös Kainuun prikaati. Keskuksen tavoitteena on tarjota e-urheilijoille polku perinteisten urheilulajien rinnalle Vuokatti-Ruka Urheiluakatemiaan. E-urheilijan polku kattaa lajin akatemiatoiminnan suunnittelun yläkoulutasolta aina toisen asteen (lukio ja ammattiopisto) ja korkea-asteen (AMK) koulutuksen kautta varusmiespalvelukseen. Tämä tarkoittaa e-urheilun tavoitteellista valmennusta ja harjoittelua koulunkäynnin ja opiskelun tai varusmiespalveluksen ohella. Rinnakkaisessa EAKR-hankkeessa, **eUrho - Elektronisen urheilun oppimisympäristön rakentaminen**, keskuksen on rakennettu kilpapelaaajien oppimisympäristö laitteistoinen ja ohjelmistoinen. Urheiluakatemiatoiminnan lisäksi hankkeessa suunnitellaan kansainvälistä eSports Camp -konseptia jo olemassa oleville lajin huippu-urheilijoille ja huipputiimeille. Konsepti tuo Vuokattiin e-urheilijoiden valmennus- ja leiritystoiminnan sekä Vuokattiin että Kajaaniin urheilijoiden testauspalvelut.

Vuoden 2017 loppuun mennessä erityistavoitteesta 9.2. rahoitettuihin hankkeisiin oli Kainuussa osallistunut yhteensä 254 henkilöä, joista 95 naisia (37 %). Erityistavoitteessa 9.2. osallistuvien henkilöiden määrä hanketta kohti on matalampi kuin muissa hankkeissa, koska hankkeet ovat usein erilliskoulutuksia tai täydennyskoulutuksia tietyille rajatulle kohderyhmälle tai tietyn toimialan edustajille. Hankkeisiin osallistuneet henkilöt ovat tässä erityistavoitteessa usein korkeasti koulutettuja. Korkea-asteen koulutus on ollut noin puolella hankeosallistujista. Hankeosallistujien arvioiden mukaan hankkeiden tarjoamat koulutukset ovat osuneet erittäin hyvin työelämän vaatimuksiin eli osallistujat ovat olleet tyytyväisiä hankkeiden järjestämien koulutusten sisältöihin.

TL5. SOSIAALINEN OSALLISUUS JA KÖYHYHDEN TORJUNTA (ESR)

Kainuussa oli vuosina 2014–2017 käytettävissä myöntövaltuutta TL5:n mukaiseen toimintaan yhteensä 3,676 miljoonaa euroa. Tästä summasta oli varattu hankkeisiin vuoden loppuun mennessä yhteensä noin 3,4 miljoonaa euroa (92,8 %).

Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen (erityistavoite 10.1.)

Kainuussa oli vuoden 2017 loppuun mennessä rahoitettu erityistavoitteesta 10.1 yhteensä 11 hanketta sekä yksi ylimatekunnallinen hanke, jossa Kainuu on mukana.

Toimintalinjan kysyntä on ollut suurta Kainuussa ohjelmakauden alusta lähtien. Työttömyyden rakenne on Kainuussa ollut sellainen, että hanketoiminta on painottunut erityisesti pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn parantamiseen eikä niinkään suoraan avoimille työmarkkinoille etenemiseen, joka on painotus erityistavoitteessa 6.1. Valtakunnallinen **Sosiaalisen osallisuuden edistämisen -koordinaatiohanke Sokra** on sparrannut uusien hankkeiden käynnistymistä sekä ollut tukena käynnissä olevien hankkeiden toimintamallien tuotteistamisessa sekä juurruttamisessa.

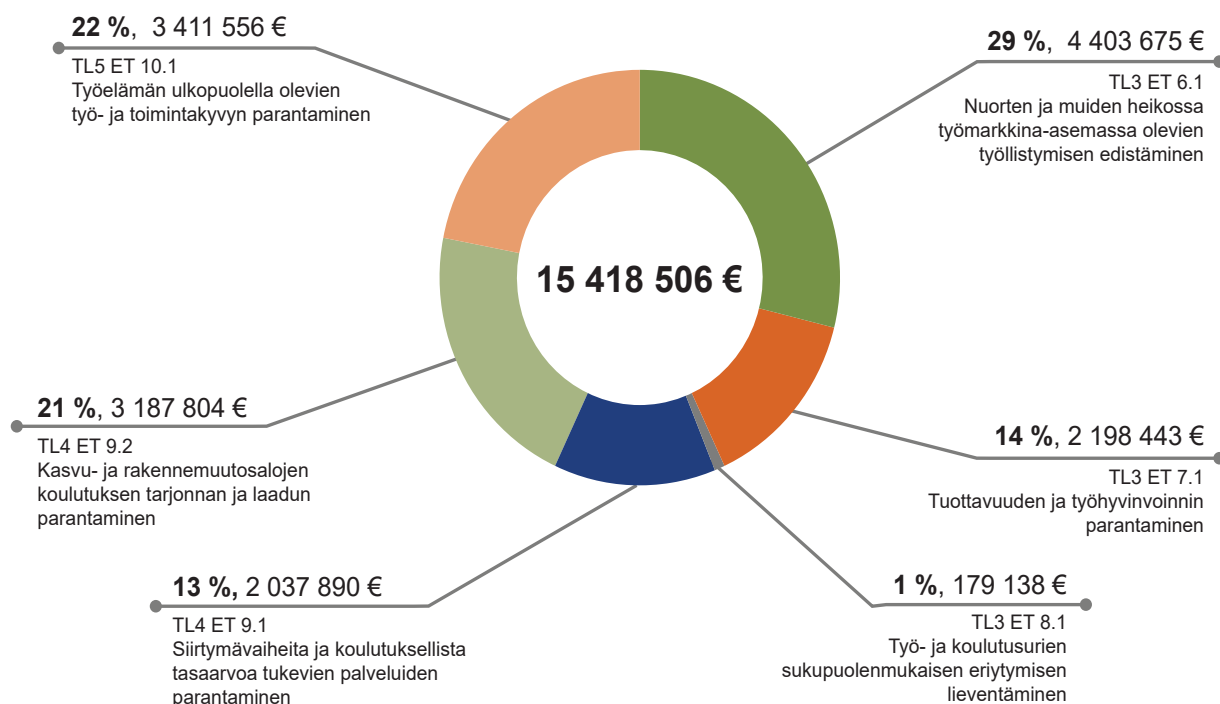
Hanketoiminta on kohdistunut erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn edistämiseen. Hankkeissa on kehitetty työllistymisen polun alkuvaiheen palveluita Kohti työtä -kainuulaisen työllisyydenhoidon käsikirjan tavoitteiden mukaisesti. Hankkeissa on tuettu osallistujien arjen- ja elämäntilanteita, hyvinvointia ja aktiivista osallisuutta yhteiskuntaan sekä kehitetty syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden palveluita muun muassa erilaisia matalan kynnyksen toimintoja kehittämällä. Sosiaalisen kuntoutuksen teema on ollut pinnalla erityisesti vuodesta 2017 lähtien, kun useampi hanke käynnistyi tässä teemassa. Yksilöllinen ohjaus ja rinnalla kulkeminen on hankkeissa keskeinen toimintamalli. Monissa hankkeissa on hyödynnetty kokemusasiantuntijuutta toimintamallien ja palveluiden kehittämisessä. Moniammatillinen yhteistyö ja hanketoiminnan kytkeminen erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluihin on ollut keskeistä käytännön asiakastyössä. Useammassa hankkeessa on green care -menetelmien, taiteen ja kulttuurin keinoin voimaannutettu heikossa työmarkkina-asemassa olevaa kohderyhmää siten, että osallisuuden kokemus yhteiskunnassa paranee. Toimintalinjan 5 hankkeissa on hyödynnetty myös työvoimapolitiittisten rinnakkaisohjelmien mahdollisuuksia erityisesti pitkäaikaistyöttömien työelämävalmiuksien ja työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi.

Sotkamon kunnan toteuttama **Välisasema – raide tulevaisuuteen** -hanke oli ensimmäisiä rahoitettuja hankkeita koko ohjelmakaudella. Hankkeessa luotiin nuorten elämän- ja arjenhallinnan tukemiseksi malli, jolla nuoria ohjataan kokonaisvaltaisesti perustuen yksilö-, ryhmä- ja työtoimintaan. Yksilövalmentaja ohjasi ja tuki nuorta hänen omien tavoitteiden mukaisesti lisäten hänen sosiaalisia taitojaan, osallisuutta sek, työ- ja toimintakykyään. Yksilövalmennuksessa nuorten elämäntilanne kartoitettiin ja siinä esiintyviä haasteita pyrittiin ratkaisemaan yhdessä nuoren kanssa. Työtä tehtiin yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Ryhmätoiminnassa nuorta rohkaistiin sosiaalisiin tilanteisiin sekä lisättiin tietoa ja taitoa elämän eri osa-alueilla, kuten hyvinvointiin, ajankohtaisiin asioihin, ruoan valmistukseen ja alueen palveluihin liittyen. Työtoiminta antoi nuorelle mahdollisuuden pieniin työtehtäviin. Hankkeessa oli mukana yhteensä 31 nuorta ja hankkeeseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Hankkeessa kehitetty toiminta juurrutettiin osaksi Sotkamon nuorisotoimea Välisaseman yksilövalmentajan toimen vakinaistumisen myötä hanketoiminnan jälkeen.

Kajaanin seurakunnan toteuttamassa hankkeessa **NAKSU (Nuorten asumisohjaus ja kokonaisvaltainen sosiaalinen uudistuminen)** tartuttiin asunnottomuuden haasteisiin. Hankkeen tarkoituksena oli poistaa kajaanilaista asunnottomuutta, kehittää jalkautuvaa sosiaalityötä, lisätä asumissosiaalista työtöitä ja parantaa 18-35-vuotiaiden asunnottomien kajaanilaisten elämänlaatua. Hanketta toteutettiin moniammatillisella työotteella yhdessä Kajaanin seurakunnan, Kajaanin asunto-osakeyhtiö Pietarin, Kajaanin aikuissosiaalityön, Kajaanin tukiasuntoyhdistyksen ja muiden alueen yhdistysten ja toimijoiden kanssa. Hankkeessa kohdattiin yhteensä 70 henkilöä kahden vuoden aikana, ja heistä puolet sai asunnon hankkeen avustamana. Niille nuorille, joilla jo oli asunto, mutta haasteita asumisessa, hanke tarjosi ohjausta asumiseen ja elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä. Hanke tuki nuoria mm. päihdehoitoon hakeutumisessa, elämänhallinnan kysymyksissä ja tulevaisuuden polkujen pohtimisessa. Hankkeen toiminta vähensi kuormitusta sosiaalitoimistossa ja nuorten saamien häätöjen määrä väheni. Hankkeen myötävaikutuksesta Kajaanissa otettaneen käyttöön välitystili ja asunnottomien ohjausta jatketaan toimijoiden yhteistyönä myös hankkeen jälkeen.

Vuoden 2017 loppuun mennessä erityistavoitteesta 10.1. rahoitettuihin hankkeisiin oli Kainuussa osallistunut yhteensä 571 henkilöä, joista 303 naisia (53 %). Työllisiä eli lähinnä erilaisissa työllisyys- ja sosiaalipalveluissa työskenteleviä hankeosallistujia on ollut noin joka neljäs hankkeisiin osallistunut henkilö. Hankkeissa on kehitetty erityisesti näiden kohderyhmien osaamista sekä palveluohjauksen sujuvuutta. Osallistujista noin 300 henkilöä (53 %) on ollut työttömiä tai pitkäaikaistyöttömiä. Työttömien kohderyhmässä ovat edustettuina erityisesti miehet (lähies 60 %). Useilla työttömillä hankeosallistujilla on pelkkä perusasteen tutkinto (lähies kolmasosa) tai enintään keskiasteen tutkinto (noin 42 %) suoritettuna. Osallistujien ikä on myös keskimäärin korkeampi kuin vaikkapa erityistavoitteen 6.1. hankkeissa. Joka viides hankkeisiin osallistunut henkilö on ollut yli 54-vuotias. Kaikilta hankkeisiin osallistuneilta henkilöiltä on kerätty arvio heidän omasta työ- ja toimintakyvystään (asteikolla 1-10), kun he tulevat mukaan hankkeeseen ja kun he lähtevät pois hankkeen toimenpiteistä. Kaikissa toteutetuissa hankkeissa osallistujien työ- ja toimintakyky on noussut, keskimäärin nousun voidaan arvioida olevan noin 10 prosentin luokkaa verrattessa alku- ja lopputilannetta. Kaikki hankkeet ovat myös käyttäneet THL:n Kykyviisari-mittaristoa osallistujien työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa. Kykyviisarin kautta on voinut saada kattavampia arvioita siitä, miten osallistujien työ- ja toimintakyky on eri osa-alueilla edistynyt.

Myönnetty ESR-rahoitus erityistavoitteittain

YHTEENVETO

Kainuussa on käynnissä positiivinen rakennemuutos. Kainuun talous kasvaa ja näkymät ovat myönteiset, varsinkin jos suuret vireillä olevat investoinnit toteutuvat. Kainuun elinkeinoelämän ja yritystoiminnan sekä työttömyyden määrän ja rakenteen tilanne Kainuussa on nyt paljon parempi kuin vuosi sitten. Myös pk-yritysten liikevaihto kasvaa.

Tämänhetkisen pk- ja mikroyritysten kehittymisen myötä Kainuun aluetalous rakentuu vähitellen useamman toimialan varaan, mikä vahvistaa alueen resilienssiä. Kaikkien toimialojen liikevaihdon indeksin kasvu viime vuoteen verrattuna oli suurin Kainuussa (11 %, koko maassa 2,4 %). Vienti on kasvanut 51 % vuodesta 2013 vuoteen 2016. Voimakas kasvu näkyy jo yritysten vaikeutena saada osaavaa työvoimaa.

Kainuussa on kehitetty määrätietoisesti liiketoimintakekosysteemejä ja niihin panostetaan edelleen. Metsäbiotaloudessa kehitetään liiketoimintakekosysteemejä veturiyritysten tai muiden toimialavetureiden ympärille, joista esimerkkejä ovat Kantola Woodpolis puutuoteteollisuusalue ja -klusteri Kuhmossa (liikevaihto noin 100 miljoonaa euroa ja työpaikkoja noin 250 sekä tavoitteena 2020 mennessä uusia työpaikkoja 50–70, liikevaihdon kasvu 70–100 miljoonaa euroa ja 4 uutta yritystä) tai Kajaanin Renforsin Ranta (noin 30 teollisuus- ja palvelualojen yritystä ja 600 työpaikkaa sekä kasvualojen, kuten metsäbiotalous, Datakeskus-ekosysteemit ja palvelut, toimintaympäristö).

Vaikka yrityksillä on ollut vaikeuksia saada osaavaa työvoimaa, niin alueen työmarkkinat vetävät hyvin ammattiin valmistuvia opiskelijoita ja Kajaanin ammattikorkeakoulun (KAMK) rooli toisen asteen jatko-opintopaikkana on vahva. KAMK:n strategiset osaamisalueet tukevat hyvin Kainuun älykästä erikoistumista (kone- ja kaivostekniikan automatisaatio, robotisaatio ja digitalisaatio, peliala ja mittaussovellukset, datacenter-ratkaisut, aktiviteettimatkailu sekä älykkäät sairaan- ja terveydenhoidon ratkaisut). KAMK tukee yrityksiä TKI-toiminnassa ja kansainvälistymisessä sekä vastaa koulutuksella yritysten osaamistarpeisiin. Valmistuvat opiskelijat perustavat yrityksiä ja työllistyvät Kainuuseen. Olennaista on saada syntymään lisää start-up-yrityksiä. Alueen oppilaitokset (Kainuun ammattiopisto ja KAMK) ovat tiivistäneet yhteistyötä, minkä myötä opiskelija voi halutessaan suorittaa opintoja joiltakin osin sekä ammatillisen että korkeakoulun puolella.

Kuten tähän väliarviointiin nostetuista hankkeista sekä toimintalinja-, että erityistavoitekohtaisista painopisteistä käy ilmi, talouskasvun aikaansaamisessa ja osaamisen kehittämisessä Kainuussa myös hankerahoituksella on ollut merkittävä rooli.

EU-hankkeilla ei koskaan rahoiteta jo asemansa vakiinnuttanutta toimintaa eikä hankeorganisaation normaali-toiminnaksi luokiteltavaa perustoimintaa. Hankkeella on aina oltava uutuusarvo. Hyvästä hankehakemuksesta ilmenee heti ensilukemalta hankkeen tarve, tavoitteet, konkreettiset toimenpiteet ja tulokset. Näiden tulisi olla Kestävää kasvua ja työtä – Suomen rakennerahasto-ohjelman sekä Kainuun maakuntaohjelman mukaisia. Kainuun liitto ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus rahoittavat ohjelmien mukaisesti hankkeita, joilla pyritään kehittämään pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä, energiatehokkuutta ja kansainvälistymistä sekä innovaatiotoiminnan vahvistamista. EAKR-rahoituksen avulla rahoitetaan myös tutkimus-, osaamis- ja innovaatiokeskittymien kehittämistä alueellisten vahvuuksien pohjalta. Lähtökohtaisina hyödynsaajina ovat pk-yritykset. ESR-rahoituksessa puolestaan keskiössä on työllisyyden, osaamisen sekä osallisuuden lisääminen.

Kainuun maakuntaohjelma määrittelee kärkitoimialoiksi matkailun, teknologiateollisuuden, biotalouden ja kestävän kaivannaisalan. Maakuntaohjelma tuo esille myös tarkemmin kehittämisen kärjet maakunnassa vuosille 2018–2021. Vuoden 2017 lopulla rakennerahasto-ohjelman rahoitus Kainuussa onkin painottunut matkailuun, biotalouteen, osaamis- ja innovaatiotoiminnan kehittämiseen sekä yritysten kasvun tukemiseen. ESR-toimenpitein on tuettu laajasti pitkäaikaistyöttömyyden vähentämistä. Maakuntaohjelman älykkään erikoistumisen toimin-

talinnan mukaisesti rahoitusta on käytetty aktiviteettimatkailuun (3,5 miljoonaa euroa), ravitsemus-, terveys- ja liikuntainnovaatioihin (2,6 miljoonaa euroa), mittaustekniikkaan (2,4 miljoonaa euroa), kaivosalan prosessi- ja ympäristösovelluksiin, ml. green mining (1,5 miljoonaa euroa), biotalouteen laajasti (1,4 miljoonaa euroa) sekä peliteollisuuteen ja simulaattoritekniikoihin (0,8 miljoonaa euroa).

Ohjelmakauden 2014–2020 puolivälissä Kestävää kasvua ja työtä – Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelman toteutus Kainuussa on edennyt aikataulun mukaisesti. Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) toimintalinjoilla (TL1, Pk-yritystoiminnan kilpailukyky ja TL2, Uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen) rahoitusta on sidottu 81 % käytettävissä olleesta rahoituskehiksestä. Kysyntä on ollut riittävää Kainuun liiton osalta – TL1:ssä se on ylittänyt reilusti käytettävissä olevat resurssit.

Yritysrahoituksen kysyntä on ollut viime aikoina vaimeaa kaikissa julkisen rahoituksen kanavissa. Talouden noususuhdanne ei ole kannustanut yrityksiä käynnistämään hankkeita odotetulla tavalla, ja varovaisuutta on edelleen ilmassa. Erityisesti investointihankkeita on ollut Kainuussa huomattavan vähän. Yhtenä syynä tähän on se, että talouden kohentuessa resurssit suunnataan yrityksissä operatiiviseen toimintaan eikä uusia kehittämissankkeita käynnistetä yhtä aktiivisesti.

Digitalisaatio, kansainvälistyminen, energiatehokkuus ja uudet vähähiiliset liiketoimintamallit ovat esimerkkejä trendeistä, jotka vaikuttavat yhä voimakkaammin myös kainuulaisten yritysten menestymiseen. Näiden osa-alueiden kehittämiseen on erittäin tärkeää panostaa juuri nyt sekä yritysten sisällä että laajemmilla toimintaympäristöä kehittäville hankkeilla. Rakennerahastojen rahoitusta on käytettävissä hyvin valmisteltuihin ja vaikuttaviin hankkeisiin myös ohjelmakauden loppuvuosille, joten nyt on hyvä aika käynnistää hankkeiden suunnittelu.

Euroopa sosiaalirahaston (ESR) osalta varaus- ja sidonta-asteet ovat noin 90 % vuosien 2014–2017 käytettävissä olleesta rahoituskehiksestä. Toimintalinjalla 3 (Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus) on sitomatonta rahoitusta noin 1,3 miljoonaa euroa, 84 % on sidottu. Toimintalinjoilla 4 (Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen) ja 5 (Sosiaalinen osallisuus ja köyhyden torjunta) sidonnat ovat lähellä 100 prosenttia.

EAKR:n kehittämishankkeissa on tällä ohjelmakaudella saatu yritykset hyvin mukaan kartuttaen hankkeiden yksityistä rahoitusosuutta. Näin hankkeet on saatu kytkeytymään entistä tiiviimmin elinkeinoelämään ja ohjelman toteutus on ollut tätä kautta aiempaa konkreettisemmin tulosperusteista ja yrityselämälähtöistä.

Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelman vaatimuksena on, että vähähiilisyttä edistäviin hankkeisiin käytetään vähintään 25 % kaikesta EAKR-rahoituksesta. Tavoitteesta ollaan Kainuussa jäljessä, erityisesti Kainuun liiton rahoituksen osalta. Osassa hankkeista on löytynyt myös vähähiilisyden näkökulma, mutta koska valtaosa sisällöstä on painottunut johonkin toiseen erityistavoitteeseen, hanke on nähty tarkoituksenmukaisempana merkitä sinne. Rakennerahasto-ohjelman tarkastelutapa vähähiilisyden edistämässä ei siis välttämättä kata kaikkia teemaan liittyviä toimenpiteitä, kun hankkeen voi merkitä vain yhteen erityistavoitteeseen. Vähähiilisyden ymmärtäminen vaatisi teeman avaamista ja myös kohdennettua aktivointia yrityskentässä. Jatkossa asiaan on kiinnitettävä enemmän huomiota rahoitettavien hankkeiden valinnassa.

Kuntarahoitusta on kertynyt kehittämishankkeissa yhteensä noin 7 miljoonaa euroa, joka on 25 % kaikesta rahoituksesta ja hyvin linjassa koko Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelman vaatimusten kanssa. Suorissa yritystukihankkeissa ei kuntarahoitusta kerry.

Tulevina vuosina Kainuussa tullaan tarvitsemaan yritysten digitalisaatiota (tietojärjestelmät, pilvipalvelut, virtuaaliodellisuus (vr/ar), tuotantoautomaatio, robotiikka, tekoäly) ja vähähiilisyttä edistäviä toimintaympäristön kehittämishankkeita. Muita tärkeitä teemoja ovat tutkimustulosten kaupallistaminen, start up- ja spin-off-yritysten perustamisen edistäminen sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden ja pk-yritysten välinen verkostoituminen. Kainuun työllisyysasteen nosto, työvoiman koulutus- ja osaamistason kasvattaminen, alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus, kohtaanto-ongelmien ratkaisut sekä syrjäytymisen ehkäiseminen ovat keskeisiä teemoja ohjelmakauden loppupuolella Euroopan sosiaalirahaston osalta.

LIITE 1. Yritysrahoitus, tuensaajat kunnittain

4.4.2018

1 (1)

Myönnettyt avustukset

Kunta, tuensaaja	Yrityksen kehittämisavustus		Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus		Yhteensä	
	Myönnetty		Myönnetty		Myönnetty	
	kpl	euro	kpl	euro	kpl	euro
KAINUU	105	15 038 283	12	2 214 618	117	17 252 901
HYRYNSALMI	2	356 670			2	356 670
Hiihtokeskus Ukkoahalla-Paljakka Oy	1	264 250			1	264 250
Winterhome Suomi Oy	1	92 420			1	92 420
KAJAANI	54	4 603 877	8	1 579 988	62	6 183 865
AKE-GEARS Oy	1	66 740			1	66 740
Applirent Oy	1	59 250			1	59 250
Arffman Consulting Oy	1	29 500			1	29 500
Ceriffi Oy	1	73 730			1	73 730
Ceverte Oy	1	41 080			1	41 080
Clean And Safe Lappalainen Oy	1	28 400			1	28 400
Codemill Oy	1	20 400			1	20 400
Corendo Oy	1	16 750			1	16 750
CSE Simulation Oy	1	151 390			1	151 390
Elektroval Oy	1	338 100			1	338 100
Exéns Development Oy	1	105 010			1	105 010
H3O Markkinointi Oy	1	6 440			1	6 440
HighRoller Suomi Oy	1	142 470			1	142 470
Hill Steel Oy	2	86 685			2	86 685
Imagon Oy	1	136 500			1	136 500
Infra Suunnittelu Oy	1	46 780			1	46 780
Inmec Instruments Oy	1	60 010			1	60 010
Jahotec Oy	1	43 020			1	43 020
Jetmasters Oy	1	34 220			1	34 220
Kainuun Etu Oy			2	535 970	2	535 970
Kainuun Lämpöhuolto Oy	1	45 050			1	45 050
Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy			5	878 280	5	878 280
Kajaanin Romu Oy	1	40 000			1	40 000
Kajana Club Oy	1	6 350			1	6 350
Katera Steel Oy	1	195 930			1	195 930
Koneistamo Alm Oy	1	170 450			1	170 450
Konepalvelu Mulari Ky	1	8 490			1	8 490
Kouta Print Oy	1	40 970			1	40 970
Kuvakeskus Hynninen Oy	1	46 800			1	46 800
Meoline Oy	1	94 920			1	94 920
Normaint Oy	1	160 900			1	160 900
Omavalmentaja Kajaani Oy	1	16 060			1	16 060
Oregana Oy	1	23 920			1	23 920
Oulun yliopisto			1	165 738	1	165 738
Pekka Heikkinen & Kump. Oy	1	30 730			1	30 730
Planray Oy	1	362 380			1	362 380
Pro Elli Oy	1	12 500			1	12 500
Prometec solutions Oy	1	70 460			1	70 460
Prometec Tools Oy	3	375 360			3	375 360
Rockseri Oy	2	200 770			2	200 770
Rollock Oy	1	116 280			1	116 280
Siparila Oy	1	69 900			1	69 900
Suomalainen Lehtipaino Oy	1	100 000			1	100 000
Symbicon Oy	1	281 300			1	281 300
Teollisuustaito Oy	2	19 832			2	19 832
Teräsasennus Mankinen Oy	1	115 770			1	115 770
Tietohippu Oy	1	39 440			1	39 440
Valtvalo Oy	1	316 250			1	316 250
Viistopro oy	1	33 550			1	33 550
Wildlife Safaris Finland Oy	1	45 200			1	45 200
Ykkösmetalli Oy	2	77 840			2	77 840
KUHMO	13	2 827 515	1	309 170	14	3 136 685
Elementti Sampo Oy	1	386 440			1	386 440
Kainuun Lastu Oy	2	46 870			2	46 870
Kiinteistö Oy Sampokiinteistöt	2	738 860			2	738 860
Kuhmo Oy	1	1 013 670			1	1 013 670
Kuhmon Betoni Oy	2	152 725			2	152 725
Kuhmon kaupunki			1	309 170	1	309 170
Nopan Metalli Oy	1	44 000			1	44 000

Oy CrossLam Kuhmo Ltd	1	166 250			1	166 250
Oy Timber Frame Ltd	1	36 060			1	36 060
Puu Hanski Oy	1	203 960			1	203 960
Uudenmaan Saumauspalvelu Oy	1	38 680			1	38 680
PALTAMO	6	760 320			6	760 320
Aquaminerals Finland Oy	1	98 500			1	98 500
HS-Visual Art Ky	1	24 640			1	24 640
Juuan Dolomiittikalkki Oy	1	379 600			1	379 600
Laukkanen Yhtiöt Oy	1	18 230			1	18 230
Pal-Metalli Oy	2	239 350			2	239 350
PUOLANKA	2	315 230			2	315 230
Paljakka Skivillas Oy	1	294 000			1	294 000
SKIREST OY	1	21 230			1	21 230
RISTIJÄRVI	1	24 410	1	64 920	2	89 330
Global Engineering Oy	1	24 410			1	24 410
Seniorpolis Oy			1	64 920	1	64 920
SOTKAMO	18	4 539 591	2	260 540	20	4 800 131
ARISTOCRAT OY	1	12 070			1	12 070
Clean And Safe Lappalainen Oy	1	28 370			1	28 370
Digital Health Solutions Oy	1	153 030			1	153 030
Haapala BnB Oy	1	327 580			1	327 580
Jyväskylän yliopisto			1	131 200	1	131 200
LVI-Palvelu Korhonen Oy	1	30 000			1	30 000
Obbi Oy	1	30 120			1	30 120
Planmec Oy	1	11 291			1	11 291
QTeam Systems Oy	1	126 790			1	126 790
Seikkailupuisto Oy	1	108 440			1	108 440
Sotkamo Silver Oy	1	2 000 000			1	2 000 000
Sotkamon Porakaivo Oy	1	224 470			1	224 470
Suokone Oy	1	237 520			1	237 520
Walkia Group Oy	1	152 910			1	152 910
Vesiturheilukeskus Oy	1	33 220			1	33 220
Vuokatin Katinkulma Oy	2	1 005 930			2	1 005 930
Vuokatin Säätiö			1	129 340	1	129 340
Vuokatti Bowling Oy	1	32 650			1	32 650
Vuokatti Cross-Country Ski Service Oy	1	25 200			1	25 200
SUOMUSSALMI	9	1 610 670			9	1 610 670
Finlandia Candy Oy	2	149 670			2	149 670
Jakanneri Cables Oy	1	84 130			1	84 130
Kiinteistö Oy Suomussalmen Kulta-Hossa	1	510 290			1	510 290
Mehi Oy	1	180 600			1	180 600
Mineral Exploration Network (Suomi) oy	1	20 650			1	20 650
Paalumedia Oy	1	20 440			1	20 440
Sumetek Oy	1	35 800			1	35 800
Ämmän Betoni Oy	1	609 090			1	609 090
Kaikki yhteensä	105	15 038 283	12	2 214 618	117	17 252 901

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 26/2018				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri				
Tekijät Eija Tabell-Jokelainen Verna Mustonen Jarmo Jokinen Heikki Immonen Eero Vilhu		Julkaisuaika Toukokuu 2018		
		Kustantaja /Julkaisija Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja / toimeksiantaja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
Julkaisun nimi Tehottomia tukia vai talouskasvua ja osaamista? Katsaus rakennerahasto-ohjelman 2014–2020 toteutukseen Kainuussa				
Euroopan unionin ohjelmakausi 2014–2020 on edennyt yli puoleen väliin. Kainuussa Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoitusta on kanavoitu alueen kehittämisorganisaatioille ja yrityksille yhteensä noin 49 miljoonaa euroa ajalla 1.1.2014–31.12.2017. Tässä väliarvioinnissa tarkastellaan rahoituksen kohdentumista ja vaikuttavuutta.				
Tarkastelu sisältää Kainuun liiton myöntämän EAKR-rahoituksen yleisiin kehittämishankkeisiin sekä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen myöntämän rahoituksen yrityshankkeisiin (yrityksen kehittämisavustus, EAKR) ja yleisiin kehittämishankkeisiin (EAKR, ESR). Tarkastelu kattaa myös Business Finlandin (aik. Tekes) myöntämän EAKR-osarahoitteen tutkimusrahoituksen kainuulaisille toimijoille. Väliarviointi on tehty erityistavoitteiden mukaisesti siten, että kunkin erityistavoitteen alussa on tarkasteltu yleisiä kehittämishankkeita ja sen jälkeen suoraan yrityksille kohdistunutta rahoitusta. Tietolähteinä on käytetty Eura2014- ja Tuki2014/Yrtti2-tieto- ja seurantajärjestelmiä.				
Kainuulaisissa yrityksissä on käynnistetty yli 40 miljoonan euron investointi- ja kehittämishankkeet rakennerahasto-ohjelman yritystukien myötävaikutuksella. Hankkeilla tähdätään muun muassa tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseen, uusien tuotteiden kehittämiseen sekä uusien vientimarkkinoiden avaamiseen.				
Yritykset ovat olleet tärkeimpänä kohderyhmänä myös Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitetuissa kehittämishankkeissa. Hankkeiden toimenpiteitä on kohdennettu erityisesti yrityksiin, jotka tähtäävät vientiin tai uuden tuotteen kehittämiseen markkinoille. Tärkeä osa-alue on ollut myös TKI-toiminnan tukeminen alueen yritysten ja organisaatioiden välillä.				
Euroopan sosiaalirahaston hankkeilla on edistetty erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien henkilöiden etenemistä työhön ja koulutukseen. Hankkeilla on parannettu työttömien työ- ja toimintakykyä, jotta avoimille työmarkkinoille siirtyminen olisi helpompaa. Lisäksi hankkeilla on kehitetty lukuisten työorganisaatioiden työhyvinvointia ja työelämän laatua. Euroopan sosiaalirahaston osalta keskeisiä teemoja ohjelmakauden loppupuolella ovat Kainuun työllisyysasteen nosto, työvoiman koulutus- ja osaamistason kasvattaminen, alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus, kohtaanto-ongelmien ratkaisut sekä syrjäytymisen ehkäiseminen.				
Kestävää kasvua ja työtä - Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelman toteutus on edennyt aikataulun mukaisesti. Suuri osa tällä aikavälillä rahoitetuista hankkeista on edelleen käynnissä, joten niiden lopulliset vaikuttavuudet eivät ole vielä tiedossa. Jo tässä vaiheessa voidaan kuitenkin todeta, että talouskasvun aikaansaamisessa ja osaamisen kehittämisessä myös hankerahoituksella on ollut merkittävä rooli Kainuussa.				
Asiasanat (YSA:n mukaan) Rakennerahasto, EAKR, ESR, väliarviointi, yritystuet, kehittämistuet				
ISBN (Painettu)	ISBN (PDF) 978-952-314-693-8	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu) 2242-2846	ISSN (verkojulkaisu) 2242-2854
www www.doria.fi/ely-keskus	URN URN:ISBN:978-952-314-693-8		Kieli Suomi	Sivumäärä 35
Julkaisun tilaukset				
Kustannuspaikka ja -aika		Painotalo		

RAPORTTEJA 26 | 2018
TEHOTTOMIA TUKIA VAI TALOUSKASVUA JA OSAAMISTA?
KATSAUS RAKENNERAHASTO-OHJELMAN 2014–2020 TOTEUTUKSEEN KAINUUSSA
Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-314-693-8 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-693-8

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kainuun liitto